Üksiknumber 6 senti.

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk 2, telef. 101, pk. 20. Talitus avatud igal äripäeval kella 9-st kuni kella 2-ni p. l. Abitalitus Tapal, Esplanaadi 2, telef. 78, pk. 33.

Ilmub kolm korda nädalas: igal esmaspäeval, keskmädalal ja reedel.
Kaasandeks alandat. hinnaga põllumajanduslik ajakiri „Eesti Talu".
Väljaandja: Usaldusühing „Järva Kirjastus".
Tegev- ja vastutav toimetaja Johannes Kaup.

„Järva Teataja" tellimishinnad:

	„Järva Teataja"	„Tõusv. Noor."	„Eesti Taluga"
1 kuu	Kr. 0.65		
3 kuud	„ 1.90	Kr. 2.20	Kr. 2.10
6 kuud	„ 3.70	„ 4.30	„ 4.10
12 kuud	„ 7.—	„ 8.20	„ 7.75

Tellimisi võetakse vastu alates iga kuu 1. või 15. kuupäevast.

Kuulutushinnad:
Esimesel leheküljel 10 s. ja tekstis 12 s. veerumm.
Viimasel küljel 5 senti millimeeter kuulutusveerul.
Kuulutusi ja käsikirju võetakse vastu kella 9-ni igal lehe ilmumise eelpäeval.
Aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 141. Paides, teisnädalal 7. detsembril, 1938. aastal. 13. aastakäik.

Vabariigi President K. Päts võttis vastu suurmeister P. Kerese.

Meie male-suurmeister sai Presidendilt kingituseks kuldtaskukella.

Wabariigi President K. Päts wõttis malesuurmeister Paul Kerese Kadrioru lossis wastu teisipäewa keskpäeval kell 12.45 min. President westles suurmeistriga weerand tundi.

Kõneluse lõpul Wabariigi President andis Paul Kereselе kingituseks kuldtaskukella, mille ühele küljele graweeritud suur riigiwapp ja teisele küljele tekst: „AWRO male suurturniiri wõitjale Paul Kereselе Wabariigi Presidendilt."

Nagu Paul Keres peale wastuwõttu märkis, on Wabariigi President K. Päts *temale muu seas esitanud rea AWRO turniiri* ja malemängu puutuwaid tehnilisi küsimusi, millest suurmeister järeldab, et President tunneb malemängu päris hästi.

Pildil: Wabariigi President K. Päts koos P. Kereselega.

Keres jõudis Tartu.

Teisipäewa õhtuse rongiga jõudis Paul Keres Tartu. Suurmeistrit oli jaama wastu wõtma ilmunud arwukas ü-s. „Liiwika" pere ühes teiste malehuwilistega. Jaamas anti P. Kereselе pr. Nowere poolt lilli ning lühikese terwitusкõnega esines „Liiwika" esimehe kohustetäitja P. Ussisoo. Wastuwõtjate poolt hüüti Kereselе kolmekordne elagu ja siis kanti ta kaaswõitlejate poolt kätel autosse.

Hiljem toimus „Liiwika" konwendi ruumes Kerese austamisõhtu, kus kõnega esines P. Ussisoo ja wiiristlaskogu poolt prefekt W. Nowere. Seltsi poolt annetati Kereselе mälestuseše.

Paul Kerese matsh 60.000 raadiokuulajaga.

Riigi Ringhääling sõlmis kokkuleppe malematshi korraldamiseks suurmeistri ja raadiokuulajate vahel.

Korraldataw matsh toimub Hollandi eeskujul, kus tagajärjekalt on üritatud selliseid matshe raadiokuulajate ja malesuu-

Riigi Ringhäälingu ja male-suurmeister Paul Kerese wahel sõlmiti eile kokkulepe omapäraseks malematshiks. Kokkuleppe järgi kutsub suurmeister Paul Keres kogu Riigi Ringhäälingu kuulajaskonna endaga males jõudu katsuma. Kuna Ringhäälingu on ümmarguselt 60.000 abonenti, siis eelseisew matsh wastaste jõuwahekordade poolest kujuneb meie oludes ennenähtamatuks, sest raadiokuulajate peres iga abonendi kohta töenäoliselt mängib kaasa mitu raadiokuulajat.

Malematsh suurmeister Paul Kerese ja Riigi Ringhäälingu kuulajaskonna wahel algaks jaanuarikuus, kuid matshi täpne aeg on weel kindlaks määramata. Tähtaeg oleneb sellest, millal korraldatakse maleturniir Moskwas, millest ka Paul Keres osa wõtab.

ruste wahel. Paul Kerese ja Riigi Ringhäälingu kuulajaskonna wahel toimuwa matshi ükskasjad ja lähemad tingimused on weel wäljatöötamisel. Põhialustelt toimuks matsh aga nii, et Paul Keres teatab Ringhäälingu kaudu omapoolsed käigud mathis, mille järele raadiokuulajad kirja teel teewad teatawaks oma wastukäigud. Nendest P. Keres walib wastukäiguks sellise, mida peab soowitatawaks ja parimaks raadiokuulajate enamus. Ühtlasi P. Keres analüüsib Ringhäälingus ka teisi enamsoowitawateks peetud käikusid. Kuna selline matsh nõuab rohkesti aega juba kuulajaskonnalt tulnud kirjade läbiwaatamise tõttu, esialgu saaks nädalas toimuda waid kaks käiku.

3,5 milj. kr. raudteede moderniseerimiseks

Tellitakse seitse vedurit, kuus mootorvagunit ja kaks roobasautobust. — Sõidukiirus Tallinn-Nõmme elektriraudteel suuremaks.

Teedeministeeriumi juures töötaw raudteede moderniseerimise komitee on nüüd lõpule jõudnud kawade koostamisega raudteede weerewa koosseisu, raudteetehaste ja liini ajakohastamiseks.

Üldsummas nõuab koostatud kawade täitmine raudteede talituselt wäljaminekuid 3,5 miljonit krooni. Kewadel antud eriseadus jätab raudteede talitusele ja Teedeministeeriumile wõimaluse selliste kulude katteks ka iseseiswate laenude tegemiseks.

Raudteede moderniseerimise komitee ülesandel saadetakse nüüd järelepärimised suuremalе kodumaa ja wälismaa tehastele, kas ja millise aja jooksul ning tingimuste juures tehased on nõus selliseid tellimisi täitma. Raudteede talitus ja raudteede moderniseerimise komitee asuwad põhimõttelisel seisukohal, et enamiku raudteede uuendamise kawas ette nähtud tellimisi on suuteliseid täitma kodumaa tööstused, ja sellepärast tuleb töö eeskätt juhtida kodumaa tööstustele.

Weerewa koosseisu alal kawa näeb ette laiaroopalisele nelja uue reisiweduri tellimise, mis arendawad tunnis kiirust kuni 110 km. Kitsaroopaline saab kolm uut wedurit, mille kiirus on wõrdne praegustele weduritele — 55 km. Sõidukiirust tahetakse tõsta ka Tallinn-Nõmme elektriraudteel. Selleks tellitakse kaks uut mootorwagunit, kuna wanad ehitatakse ümber ja warustatakse tugewamajõulis-te mootoritega. Järwel tuleb ehitamisele uus alajaam lisaks praegusele, mis asub Tallinnas ja seetõttu liini ei toida küllaldase ühtlusega.

Mootorwaguneid ehitatakse laiaroopalisele kaks. Need jääwad Tallinna sõlme kasutusse. Kitsaroopalisele tuleb uusi mootorwaguneid neli, lisaks weel kaks roobasautobust, mis pannakse käiku Sonda-Mustwee liinil. Lokomootoreid manööwertööde jaoks tellitakse neli.

Reisijatewaguneid tuleb ehitamisele kaheksa, kitsaroopalisele ja laiaroopalisele kummalegi neli.

Raudtee peatehaste osas on uusi tellimisi 450.000 kr. wäärtuses. Siin tuleb tellimisele mitmesuguseid tööpinke ja töötusmasinaid. Praegused töötusmasinad paiguti on iganenud, kuna mõned nendest on juba 60 a. wanad.

Kanakasvatuse kursus algab Paides laupäeval.

Paide konwendi maanoorte ühenduse korraldusel algab laupäewal, 10. dets., Paides kanakaswatuse kursus, millest wõtab osa 26 maanoort kõigist Paide konwendi maanoorteringidest. Rohkem osawõtjaid ei wõimalda kursust edukalt juhtida. Küll aga on neil noortel kohustus, kes lõpetawad kursuse, oma teadmised edasi anda kojujäänud noortele. Kursus algab laupäewa hommikul kell 10 konwendi ruumes. Kanalatarwete walmistamiseks on lahket wastutulekut näidanud Paide töösturskeskkooli juhataja ja puutööosakonna juhid. Munade sorteerimist ja munade pakkimist kui ka teisi munadega seoses olewaid küsimusi puudutab ja näitab tegelikult Paide munaühingu juhataja härra F. Laimets. Kursus kestab 3 päewa ja lõpeb esmaspäewa õhtul.

Kursuse juhatajaks on Wiru-Järwa linnukaswatuse konsulent agr. K. Põdersoo.

Viru-Järwa raskejõustik Sillamäel.

Laupäewal, 10. detsembril, peetakse Sillamäel kohaliku ÜSNÜ osakonna korraldusel Wiru-Järwa maakondade waheline raskejõustiku wõistlus. Eeltähendatud wõistlus toimub üleriikliku maakondade wahelise wõistluse sarjas ning selle wõistluse wõitjad esindawad Wiru-Järwa ringkonda tulewal aastal peetawatel Eesti raskejõustiku mängudel. Järwa meeskond tõstmises on täpselt sama, kes esines Wiljandi wastu. Maadluses tuleb uue mehena Welleste asemele keskkaalu E. Nael, kuna Welleste terwislikel põhjusil peab eemale jääma.

Kuna Wiruga ei ole juba aastaid peetud wõistlusi, siis on ka nende meeskonna wõimeid teadmata, kuid wõib loota, et Järwa meeskond esineb niisama sisukalt ja püüdlikult, kui seda suudeti Wiljandi wastu.

Lokuta tahab elektrivalgust.

Jõamaalidu Põhja-Särewere Lokuta osakond pidas laupäewa õhtul, 3. detsembril oma koosolekut-teeõhtut Lokuta algkooli ruumes. Peokõne pidas Türi maatulunduskonsulent R. Mullamaa teemal: „Praeguse aja ideaalidest." Päewast osawõtjaid oli rohkesti — umbes 150 inimese ümber. Rahwas oli üldiselt wäga heas meeleolus.

Koosolekul tõsteti üles Lokuta ümbruse elektrifitseerimise küsimus. Koosolekul wõtsid küsimuse kohta sõna Lokuta algkooli juhataja Joh. Laretei, Türi maatulunduskonsulent R. Mullamaa ning kohalikud põllumehed M. Salu ja J. Pahk. Ühiselt jõuti otsusele, et oleks tarwis kiires korras kokku kutsuda elektriühingu asutamiseks asjast huwitatud ümbruskonna rahwas ja wälja kutsuda Jõukomiteest asjaajundaja, kes kohapeal selgitaksid ja wälja arwestaksid elektrifitseerimise wõimalused Lokuta talundesse.

Riigi Ringhääling saab oma maja

Wabariigi Walitsuse esmaspäewasel koosolekul tunnistati wajalikuks Riigi Ringhäälingu hoone ehitamine Tallinna Kreutzwaldi ja Fählmanni tänawate nurgal asuwale riigi krundile. Ühtlasi Wabariigi Walitsus kiitis heaks Ringhäälingu poolt koostatud ehituse finantskawa.

Valiti Isamaaliidu Võru maakomitee.

Isamaaliidu Wõru maakomitee täiskogu koosolekul waliti Wõru maakomitee juhatusse: Aug. Kohwer, F. Suit, A. Köll, A. Karneel, J. Haagiwang, A. Kendra, J. Karu, G. Sillaste, H. Soome, H. Matwere, H. Melest, R. Raiesmaa, J. Murro, R. Matteus, A. Kütt, G. Snurfaar, E. Arrak ja E. Omri. Asemikkudeks waliti: W. Leis, A. Maidla, R. Andruse, A. Eelsoo ja A. Kaun. Rewisjonikomisjoni waliti A. Duberg, G. Palouts ja S. Maawara.

Keskkomitee saadikuteks waliti ühel häälel: Kaarel Eenpalu, A. Kohwer, A. Köll. W. Erlemann, H. Wooru ja A. Lank.

Koosolekust wõttis osa umbes 125 Isamaaliidu tegelast.

Austraalia kardab kallaletungi.

ETA. Sydney, 5. dets.

(DNB.) Peaminister Lyons ühes abikaasaga awaldasid eile õhtul kõigi Austraalia ringhäälingute kaudu tungiwa üleskutse Austraalia rahwale, paludes toetada walitsuse kawa, mille järele kawatsetakse moodustada sõjawäelükfus 70.000 wabatahtlikust. Lyons ütles muuseas, et tulewa aasta jooksul peab Austraalia rahwas olema teadlik kibedast tõest iga silmapilk wõida langeda kallaletungi ohwriks.

Kirde-Hiina kommunistide kontrolli alla.

ETA. Tokio, 6. dets.

(Hawas.) Domei agentuuri teatel on Kirde-Hiina nüüd jäetud täiesti kommunistide kontrolli alla. Marssal Tshiangkaishek olewat sellest piirkonnast tagasi tõmmanud kõik oma wäed. Kirde-Hiina wägede ülemjuhatajaks on nimetatud kommunistlik kindral Pengtehhui. Paistab, et marssal Tshiangkaishek on sunnitud selles piirkonnas järele andma kommunistide surwele.

Loomade ja liha hinnad

Põllutöökoja alatisel elusloomade- ja lihaturul

Põllutöökojas al. tapaloomade ja lihaturul kaldus weiste pakkumine suureks. Nõudmine nõrgenes, millest tingituna ka hind nõrgenes.

Tapaweised maksid järgmisi hindu:

Suured paremad pullid 60—62 sendi ja wäiksemad 56—60 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järele maksid pullid: suuremad 30 sendi ja wäiksemad 28 sendi piires kilo.

Lehmad nuumatud 64—68 sendi piires, rammusad 58—62 sendi piires, keskmised 50—55 sendi ja lahjad 40—48 sendi piires tapakaalu kilo.

Mullikad nuumatud 63—67 sendi piires, rammusad 60—63 sendi piires, keskmised 55—58 sendi ja lahjad 47—53 sendi piires tapakaalu kilo.

Eluskaalu järele maksid nuumatud lehmad ja mullikad 33 sendi piires ja keskmised lehmad 22 sendi piires kilo.

Wasikate pakkumine wäike. Nõudmine hea. Tapetud wasikad ühes nahaga maksid 50—70 sendi piires kilo. Eluskaalu järele 32—50 sendi piires kilo.

Lammaste pakkumine-nõudmine keskmine. Tapetud lambad maksid 40—50 sendi piires kilo.

Sigade pakkumine keskmine. Nõudmine tagasihoidlik. Tapetud sead maksid 68—71 sendi piires kilo. Eksportsigade esimesed pooled 60—62 sendi piires kilo.

Või kilo 170 senti.

Wõi hinna noteerimise komisjoni koosolekul esmaspäewal noteeriti wõi hinnaks 170 senti kg. ja seda wõi eest, mis on tulnud tisle 28. now. kuni 4. detsembrini. Tendents on püsiw.

Piima liiter 10—13 senti.

Talupidajate poolt müüdawa piima hinnaks Tallinnas noteeriti esmaspäewal järgmised hinnanormid. 1. waliku rööbkpiim lahtiselt nõudes maksab piimakauplustele 13, piimatööstustele 12 senti liiter. 2. waliku rööbkpiim, lahtiselt nõudes, piimakauplustele 11, piimatööstustele 10 senti liiter.

Juustu hind püsib.

Juustu hindade noteerimise komisjoni koosolekul esmaspäewal noteeriti nii eksport- ka tiseturu juustule endised hinnad. Need tõotawad püsida ka edaspidi, kuna tendents juustu turul praegu on kindel. Shweitsi juust 80 kg. ja üle maksab eilse noteeringu järele 106—115 senti kg., shweitsi juust kuni 80-kg. ratastes 102—105 senti kg. Tiseturu juustud, franko Tallinn: 85—120 senti kg., konserwjuust 105—140 senti kg.

Tööstuskartuli kvintaal 2.50—3 kr.

Tööstuskartuli hinnaks tärkliswabrikutes ja piirituswabrikutes noteeriti esmaspäewal 2.50—3 kr. ehk 13 senti tärklise kg. Söögikartuli hinnaks Wiru rannas määrati kr. 3.50—3.60 kwintaal. Tendents kartulite alal on kindel.

HINNAD TALLINNA TURUL.

Keskmädalal, 7. detsembril.

Turul keskmise elawusega kaupleмise päewad, maainimesi wähe. Kalaturul endiselt rohkesti wärskeid räimi, kilu, turski, wimmu, hinnad suurema muudatuseta.

Õunte tagawara hakkab wähenema, turul pole enam nii suurt õunte pakkumist, kui seni. Õunte hinnadki kõwenewad.

Kanamunade hind on tõusnud sendi paarilt, mune aga endiselt rohkesti.

Jõulude lähenemisest annawad märki, müügile toodud jõulukuused, need on küll weel wäikesed, mis wiakse kalmistule, wõi pannakse laua ilustuseks, hinnad ka selle järele.

Lihahinnad wäikemüügil. Sealiha 80—110 senti, seapead-jalad 50—65 s., ploomirasw 100 senti, suitsutatud searasw 130—140 senti, soolatud sealiha 90—100 senti, suitsuja keedusink 170—230 senti kilo, weiseliha 50—90 senti, wasikaliha 55—120 senti, lambaliha 50—70 senti kilo.

Jäneseд 100—180 senti tükk.

Tapetud linnud. Haned 140—150 senti, kalkunid 130—160 senti kilo, pardid 150—250 senti tükk, kanad 80—160 senti tükk, metspardid 80—100 senti tükk, tedred 180—200 senti tükk, laanepüüd 125—130 senti tükk.

Kanamunad 14—20 senti paar.

Piimasaadused. Püttwõi 170—190 senti, kohuptiim 35—45 senti, hapukoor 100—110 senti, juustud sordi järele 90—175 senti kilo. Mesi 180—190 senti kilo, 100 senti purgi täis.

Terawilja- ja põllusaadused. Nisujahu 36—44 senti, manna 45—48 senti, sepikujahu 28—32 senti, odrajahu 30 senti, rukkijahu 19—21 senti, tangud 28—32 senti, kruubid 30— 38 senti. kaeratangud 38—40 senti, linnased 28—30 senti, herned 25—40 senti, läätsad 33—35 senti, oad 30—35 senti kilo.

Juur- ja aiawili. Kartulid 65 senti 20-ltr. mõõt, 5—6 senti kilo, peakapsas 8—10 s., hapukapsad 18—25 senti, kaalikad 7—10 senti, peedid 15—18 senti, keedetud peedid 20—25 senti, porgandid 10—15 senti, kõrwits 15—20 senti, sibulad 23—25 senti, salat 250—350 senti kilo, tomatid 100—300 senti kilo, redised 7—10 senti kimp, lillkapsas 15—30 senti pea, hapukurgid 3—7 senti tükk.

Wärsked kalad. Räimed 17—18 senti, kilud 30—35 senti, ahwenad 40—60 senti, haugid 35—60 senti, latikad 40—60 senti, tursad 10—12 senti, kammeljad 50—55 senti, wimmad 30—40 senti, lutsud 30—35 senti, järsed 20—25 senti, rääbised 40—45 senti, kogred 60—70 senti, kohad 100—150 senti, siiad 100—125 senti, angerjad 180—280 senti, lõhed 150—250 senti kilo.

Soolatud kalad. Soolatud sig 80—100 senti, räimed 25—30 senti, kilud 70—100 senti, heeringad 85—100 senti kilo.

Suitsetatud kalad. Räimed 6—10 senti, kilud 5—8 senti kümme, silmud 20—25 senti paar, ahwenad 100—110 senti, haugid 100—120 senti, latikad 100—110 senti, wimmad 100—125 senti, siiad 150—200 senti, lestad 140—150 senti, angerjad 3—4 kr., lõhed 5—12 krooni kilo.

Puuwili ja marjad. Õunad 30—100 s., jõhwikad 25—30 senti, pähklid 200 senti kilo, sidrunid 9—14 senti tükk.

Seened. Mitmesugused soolatud seened 40—150 senti kilo.

Jõulukuused 5—50 senti tükk.

Põllutöökoja kongress.

Neljapäewal, 8. detsembril astub kokku Tallinnas Põllutöökoja kongress, milline tõotab osawõtjate arwult kujuneda suurearwuliseks. Awalikkusele juba warem teatawaks saanud kongressi ettekannete kawast juba nähtub, et eelolew kongress esitab meie arwuka põllumeeste pere hädalisi soowe ja ligema programmi meie põllumajanduse arendamiseks.

Põllumajandus on Eestis kahtlemata kogu meie rahwamajanduse kandwamaks aluseks; kuigi meie ei tohi teatawate loodusliке eelduste olelemisel unustada töösтust ja selle toetamist. Eesti on põllumajanduslik riik, kus üle poole kogu rahwast leiab tööd ja ülalpidamist põllumajandusest. Selletõttu ka põllumees kujundab selle arwuka pere, kes on määraw meie riikliku elu juhtimisel ja suunamisel.

Kuid Põllutöökoja kongressi sõit ei seisa mitte selles, et taotleda midagi poliitiliselt, waid sel kokkutulekul kaalutakse ja sõelutakse küsimusi, kuidas arendada meie põllumajandusliкku kultuuri.

Maa kultuuriline ja wälline ilme peab muutuma. Meie ei saa salata, et põllumajandusliku arengu poolest oleme maha jäänud paljudest wana kultuuriga riikidest. Märkides seda tõsiasja, peame otsekohe otsima teid, kuidas ja milliste wahenditega aidata kaasa meie põllumajanduse arendamisele. Meie iseseiswuse aeg on paraku küll weel liiga lühike, et wõiksime hoobilt põllumajanduskultuuris järele jõuda Taanile j. t., kuid see ei tohi põhjustada tegewusetust. Meie sõit olgu järele jõuda ja oma arengus mõõdudagi. Selle saawutamiseks on aga waja eeskujulikult korrastatud põllumajanduslikku tootmist.

Põllutöökojal on tähtis sõna kaasa rääkida meie põllumajanduse arendamisel. Sellepärast põllumeeste suur pere ootab huwiga Põllutöökoja asjatundlikkude juhtide ettekandeid eelolewal kongressil. Eelkõige huwitab igat põllumeest Wabariigi Presidendi härra K. Pätsi ja põllutööminister A. Tupitsa sõnawõtud. Kahtlemata walgustawad need walitsuse ligemaid samme meie põllumajanduse arendamiseks. Põllutöökoja suurte kogemustega esimees A. Jürima käsitleb ligemalt põllumajanduse saawutustest ja lähemateest ülesannetest sel alal. Kõik järgnewad ettekanded puudutawad kõige aktuaalsemaid põllumajanduslikke prowleeme.

Wiimasel paaril aastal on meie põllumajanduslikku tootmist pidurdawalt mõjutanud üha suurenew põllutööliste puudus. Põllutööliste puudusest on püütud wabaneda Poolast tööliste sissetoomisega. Kuid ei saa kuidagi lugeda normaalseks olukorda, et peame tööjõu wäljast juurde tooma. Selle nähte süwenemisele tuleb piir panna ja kõige ligemas tulewikus. Wastuabinõusid selleks on mitmesuguseid, kuid nende rakendamine nõuab asjatundlikkust ja kogu meie põllumeeste pere kaasatõmbamist. Põllutöökoja kongressil on põllutööliste puuduse kõrwaldamiseks tähtis sõna kaasa rääkida. Põllutöökoja kongress peab näitama, milliseid teid kasutada selle puuduse kõrwaldamiseks, mis oleksid kasuks põllumajandusele ja wastuwõetawad põllumehele.

Wiimasel paaril aastal on meie põllumajanduslikku tootmist pidurdawalt mõjutanud üha suurenew põllutööliste puudus. Põllutööliste puudusest on püütud wabaneda Poolast tööliste sissetoomisega. Kuid ei saa kuidagi lugeda normaalseks olukorda, et peame tööjõu wäljast juurde tooma. Selle nähte süwenemisele tuleb piir panna ja kõige ligemas tulewikus. Wastuabinõusid selleks on mitmesuguseid, kuid nende rakendamine nõuab asjatundlikkust ja kogu meie põllumeeste pere kaasatõmbamist. Põllutöökoja kongressil on põllutööliste puuduse kõrwaldamiseks tähtis sõna kaasa rääkida. Põllutöökoja kongress peab näitama, milliseid teid kasutada selle puuduse kõrwaldamiseks, mis oleksid kasuks põllumajandusele ja wastuwõetawad põllumehele.

Maaelu kultuursemaks muutmine, maa elektrifitseerimine, wälise ilme tõstmine jne. on kõik küsid, mis aitawad kaasa ja soodustawad meie riiklikku elu arengut ja õitsengut.

Need on ainult üksikud küsimused, mis ootawad Põllutöökoja kongressi arutusi, kuid juba needki näitawad ja tõestawad eelolewa kongressi tähtsust ja kaalu.

Põllutöökoja kongressil on lõpuks suur tähtsus üksi selles, et siin saab põllumees oma esindajate, põllumeeste konwentide liikmete, kaudu awaldada ja edasi anda oma soowe ja näpunäiteid.

Põllumees ootab Põllutöökoja kongressilt oma soowide wäljendust ja nende tõhusat rakendamist, mis oleks kasuks põllumajandusele ja põllumehele.

A. T.

Reede, 9. dets.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauud. Imateade. 7.30 hommikukonts. (helipl.) 8.15 hommikupalvus — õp. L. Raudkepp. 8.35 Tallinn ja Türi: turuteated.

16.50 teated ja rekl. 17.00 Kontrastid (helipl.). 17.45 Türi: J. Velitar: Sigade söötmisest talvel. 18.00 Türi: põllumajanduslik päevaküsimus. 17.45 Tallinn ja Tartu: E. Caruso laulab (helipl.). 18.10 lastele. Lugu jänesepojast, kes luuletas. 18.40 päevauud. 19 00 õige aeg. Teated. 19.05 Mustlasviise (helipl.) 19.20 Raamatu-inimesed kõnelevad. 1. Kirjanik — Eesti Kirjanike Liidu esimees Ed. Hubel-Metsanurk; 2. Kirjastaja — Eesti Kirjanike Liidu kirjastuse ärijuht M. Jürna; 3. Raamatukaupmees — Raamatukauplejate ühingu esimees A. Veiler; 4. Lugeja — Rae taluperemees J. Virkepuu, eraraamatukogu omanik 20.05 kodumaa ringvaade — A. Oidermaa. 20.20 õhtumuusika. Corsotrio. 21.00 kammermuusika õhtu R. Tobiase helitöist. (Tallinna Konservatooriumi saalist.) 21.45 kirjanduslikud uudised. 22.00 õige aeg. Päevauud. ja sporditeated. 22.10—23.00 Prantsuse helimeistrite kontsert. RR ork., juh. prof. R. Kull.

Laupäev, 10. dets.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauud. Ilmateade. 7.30 hommikukonts. (helipl.). 8.15 hommikupalvus — praost H. Kubu. 8.35 perenaistele. Turuteated.

16.50 teated ja rekl. 17.00 Nädalalõpu-konts. RR ork., juh. prof. R. Kull. 17.50 Helene Mugasto-Johani: Lugemishuvist ja lugejate tüüpidest. 18.10 noortele. „Viiburi plahvatus", katkendeid S. Ivalo noorsooraamatust. 18.40 päevauud. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 kümme ilmnutit saatekavast. 19.15 meie heliplaadi-uudiseid. 20.00 „Koputus väravale", R. Rohti novell (lühendatud). Loeb J. Tõnopa. 20.30 vanu lõbusaid tantsulugusid — „Lõbusad velled". 21.15 „Ballisosinad". G. Helbemäe heliserpentiin värssidest ja muusikast. Esitab F. Moor. 22.00 õige aeg. Päevauud. ja sporditeated. 22.10—24.00 öömuusika laupäevaõhtuks K. Strobeli tantsuork. „Gloriast" ja heliplaate.

Soe novembrikuu.

Nii sooja novembrikuud pole sajandi aasta jooksul olnud. 1828. a. oli see november, kuid tänawune novembrikuu keskmine soojus oli siiski suurem. Ka Soomes on kogu aeg olnud see ilm, Lõuna-Soomes oli keskmine temperatuur 5,3 kraadi. Lund on Soomes praegu ainult Lapimaal.

Raasiku konvendi veeühingute esindajad olid koos.

5. dets. peeti Raasikul konwendi büroo ruumes konwendi piirkonda kuuluwate weeühingute esindajate koosolek. Konwendi piirkonda kuuluwaist 14 weeühingust wõttis oma esindajate kaudu osa 10 weeühingut, kes ka on end registreerinud Põllutöökoja weeühingute keskkomitee liikmeks. Weeühingute piirkonnas on maid üles haritud ca 28%. Suuremal osal weeühingutel on ettenähtud kuiwenduskawad läbi wiidud. Üldse kuulub weeühingute piirkonda praegu maad 3860 ha, mis kõik aja jooksul tuleb kultiiweerimisele.

Koosolekul arutati uudismaa harimise ja maaparandustööde praegust seisukorda, mehhaniseerimise j. t. küsimusi. Wastawate selgitawate sõnawõttudega esinesid Põllutöökoja kultuurinsener H. Lipping ja Raasiku mtl. konsulent agr. K. Piirlaid. Koosolekul waliti konwendi weekomitee esindajaks Põllutöökoja weeühingute keskkomitee juure Raasiku-Aniva weeühingu juhatuse liige Martin Känd.

Soome lambakasvatuse Ühing 20-aastane.

Soome lamba- ja kitsekasvatuse ühing pühitses teisipäewal, 29. novembril oma 20. aastapäewa. Soome lambakasvatuse ühing on arenenud ja parandanud Soome maalamba tõugu. Ühingu tegewus on näidanud, et ka Soomes wõib kasvatada peenewillalist lammast, kelle wilja wäärtus on ühtlane kogu lamba kehal.

Soome põllumajanduslik nädal.

Lõppes neljapäewal, 1. detsembril. Nädal algas esmaspäewal, 28. novembril. Nädala jooksul peeti hulk koosolekuid, kus esineti paljude referaatidega. Üks päew oli pühendatud perenaistele. Põllumajanduslikku nädalaga ühel ajal pidasid mitmesugused Soome põllu- ja karjamajanduslikud keskühingud oma aasta- ja juubelikoosolekuid.

Uus atentaat Rumeenias.

Kallaletung sõjakohtu esimehele.

ETA. Bukarest, 6. dets.

(Havas.) Cernautzi sõjakohtu esimehe kolonel Cristescu wastu pandi täna toime atentaat. Kaks noormeest lasksid uulitsal tema pihta neli pauku rewolwrist. Kolonel sai õlast kergesti haawata. Üks noormeestest wangistati, kuna teisel õnnestus põgeneda. Cristescut on wiimase kaheksa päewa jooksul korduwalt ähwardatud tappa raudse kaardiwäe liikmete poolt. Kirjades, mis talle saadetud, ähwardati tema tapmine toime panna 1. ja 15. jaanuari wahel.

Kasulikke teateid põllumehele.

Laatu peetakse: 11. detsembril: Rakes. 12. detsembril: Törwas, Kasepere pre juures Kloostri wallas, Järwa-Jaanis, Wändra alewis, Palupera alewis 2 päewa, Wastseliina alewis, Martnas, Wõrus ja Narwas 2 päewa.

Põllutöökoda korraldab motoristide ja traktorijuhtide kursused ühes künnipraktikaga kewadel: 1. Jäneda põllutöökeskkoolis 12.—22. detsembrini 1938. a. ja 9.—21. jaanuarini 1939. a. 2. Narwa Linna Tööstuskeskkoolis 12.—22. detsembrini 1938. a. ja 9.—21. jaanuarini 1939. a. Kohapeal on wõimalus saada korterit ja ülalpidamist.

Kursusest osawõtuks tuleb üles anda: Jäneda kursustele — Ambla maatulunduskonsulendi hr. J. Petteri aadressil: Ambla, Tapa mnt. nr. 20, wõi Jäneda Põllutöökeskkooli juhatajale.

Narwa kursustele — Narwa maatulunduskonsulendile hr. M. Metsale, aadressil: Narwa, Tallinna mnt. nr. 4.

Kursustele wõib registreerida ka Põllutöökoja ja Põllumajandus-tehnilises Talituses, Tallinnas, Pikk tän. nr. 40.

Kursuse osawõtumaks on kr. 15.—. Kursuse lõpetajaile antakse wastawad tunnistused.

Pärnu põllumeeste konwent korraldab 15. kuni 17. detsembrini Uulu wallas Surju algkooli ruumes põllumajanduslike loengute sarja. 15. detsembril kõnelewad maakonsulent agr. M. Jams ja aianduskonsulent prl. Oidermaa maawiljakuse tõstmisest ja aianduse ning kodukaunistamisest. 16. detsembril kõnelewad piimanduskonsulent M. Kaints ja A. Roosaan weiekaswatusest. 17. detsembril kõnelewad seakaswatuskonsulent agr. H. Tanioja seakaswatusest ja K. Jaama lambakaswatusest. Loengud algawad igal päewal kell 7 õhtul.

Laupäewal, 10. detsembril, korraldatakse lõikuspeod Arumäel Auwere-Joala wallas ja Warangul. Arumäel kõneleb Riigiwolikogu liige E. Lehtmets ja Warangul A. Tartu.

Pühapäewal, 11. detsembril, korraldab Rakwere Ühismaaliidu osakond lõikuspeo Tõrma külas, kus jutlustab õpetaja A. Abel ja kõnedega esinewad Wiru maawanem K. Pajos ning riikliku propaganda talituse nõunik O. Wiirsoo. Samal päewal on raamatunädala aktus Jõhwis Riigiwolikoguliikme E. Lehtmetsa kõnega.

Laatre Piimaühingus müüakse wabatahtlikul oksjonil 11. detsembril s. a. kell 10 hommikul tõkõrras inglis-mootor firma „Petter" 1,5 H.P. ja seismajäänud meiereitarbeid.

Wiljandi Eesti Põllumeeste Seltsi kaubanduse osakond ostab põllupidajailt igasuguseid põllusaadusi kõrgema päewahinnaga. Aadress: Wiljandis, Tallinna tn. nr. 3.

Pornuse wallas Lätt talus müüakse 11. detsembril kell 12 p. oksjonitel tõkõrras isesõitja 6 H.P. wiljapeksu-garnituur firma Marshall. Näha saab eelnimetatud talus.

Ristikuseemne müük korraldamisele.

Põllupidajatel on enamasti tänawune ristikuseeme pekstud, kuid hinnad on nii odawad, et selle müümiseks pole mõtet. Ja ostjad ei tahagi seemet osta, waid wõtawad ainult odawa hinnaga wähesel määral seemet.

Põllupidajad ootawad, et riigi poolt wõetaks seemne müük korraldusele, ja et sel teel saaksid talupidajad õiglasemat hinda. Põllupidajatel on raha hädasti tarwis, sest põllupidaja eelarwe oli rajatud ka ristiku seemnele.

Põllupidajad soowiwad, et Walitsus wõtaks lähemal ajal seemnemüügi korraldusе kaalumisele.

Öine tulelõõm Ülgastes.

„Eesti Fosforiidi“ tööstus põles maha.

Kogu kahju hinnatakse 100.000 kroonile.

Vaade tuleõnnetusepaigale Ülgastes.

Vasakul: Katlamaja pooleldi säilinud metallkorsten suitsvate ahervarte keskel; ülal paremal: fosforiidi jahvatusmasinate rusud; all: katlamaja püstijäänud kivimüürid, ees hukkunud tööstushoone põlenud tukid ja masinate jäänused.

Öö wastu esmaspäewa kella poole 1 paiku süttis põlema ja hukkus tules Jõelehtmes, Ülgastes asuwa a-s. „Eesti Fosforiidi“ kaewanduse tööstushoone ühes kõigi masinatega ja sisseseadega. Tulest suudeti päästa kassa, raamatud ja asjaajamise kirjawahetus.

Tuli oli puhkenud kõige esmalt hoone kolmandal korral asuwast jõelumisruumist, mis asetses kuiwatusruumi kõrwal. Tähendatud ruumis pole ahju ega tulekollet ja seni pole weel saadud kindlaks teha, millest tuli oli alguse saanud. Wõimalik, et masinate laagrite wahel oli tekkinud säde, mis wõis sattuda saepuruga täidetud seina wahele ja seal hõõguda leegiks. Kuid midagi kindlat ei saa praegu keegi oletada ja asi on saladuskatte all.

Tulest said rikutud ka kaewanduse sissekäigu osad, mis olid ühenduses peahoonega wagonettide-silla ja puust katusega. Kogu kahjusumma arwatakse tõuswat 100.000 kroonini, millise summa eest tööstus oli ka kinnitatud Kindlustus-Keskseltsis.

Tööstuses oli tegewuses 60 töölist, kes töötasid kolme wahetusega, öösel ja päewal. Kõik töölised jäid nüüd tööta.

Kustutustöödel käisid Jõelehtme ja Ümbruskonna tuletõrjujad Raasiku jaoskonna tuletõrje pealiku juhtimisel.

Tulikahjule kogunud rahwast ja tuletõrjujaid ähwardas plahwatusoht, sest tulle jäi umbes 1000 lõhkekapslit, milliseid tarwitatakse kaewanduses fosforiidi kihtide lõhkumiseks. Kapslid plahwatasidki kohutawa mürtsuga, õnneks ei saanud keegi inimesist kannatada.

Fosforiidi tööstus asub Jõelehtme kiriku juurest mõni kilomeeter maad eemal Ülgaste ranna juures, kus piki ranna äärt looklеb kaunis kõrge fosforiiti sisaldaw kallastik. Hoone oli ehitatud mäekalda alla, katlamaja ruum kiwist, muu osa aga puust, tõustes torni osas neljakordseks. Kuiwatusruum ja jõelumine asusid kolmandal korral, jahwatamine toimus aga all, samuti asus all kontor.

Meie lehe esindaja kohale jõudes oli

tööstusest järele jäänud ainult ahermarte ja rauarisu hunnik,

mille wahel kerkis weel siin-seal sinist suitsu. Püsti seisid ainult katlamaja suitsenud kiwimüürid. Jahwatusruumi kalli-hinnalised masinad olid muutunud wanarauа risuks. Katlamajas oli sissesead kõik alles, kuid kuumusest täiesti rikutud ja waewalt needki muuks kõlbawad kui wanarauaks. Kõikjal tukke ja tuhka. Müüride wahel kerkib hoogsalt suitsu. Seal hõõgub katlamaja turbaladu ning sulkkond mehi soojendab seal öösel külmast ja niiskusest kangestunud liikmeid. Tehast kaewandusega ühendawad trepid ja sillad on sõestunud wõi häwinenud. Maas wedeleb kaewandusraudtee kõwerdunud roopaid.

Kaewanduse mustendawatest awaustest kerkib wälja suitsujugasid.

Ainult mäe peal on turbatagawarad jäänud tulest puutumata.

Meie lehe esindaja kohale jõudes oli Aherwarte ümber liigub sulkades tõsiste nägudega töölisi, kes nüüd kõik kaotanud teenistuse. Kuna üks püstijäänud korsten on muutunud hädaohtlikuks, lastakse

korsten suure ragina ja mürinaga maha,

tolmupilwe kerkides taewa poole.

Eesti Fosforiidi tuleõnnetuse põhjustas masinasäde.

Osa töölisi leiab tegewust uue kaewanduse rajamistööl. Ligemail päewil tuleb tööstuse edaspidine saatus otsustamisele.

„Eesti Fosforiidi“ tööstushoone süttimise põhjuste kohta pole juurdlus seni paremat selgust toonud. Näib aga olewat tõenäoline, et jõelumisruumis tekkis masinates säde, millest süttisid kerge laudehituse seinad.

Mis saab tööta jäänud töölistega? Kuuldub, et wäike osa neist wõib kohe edasi tööle jääda superfosfoodiwabriku jaoks uuelt majatawa kaewanduse käikude walmistamise töödele. Suurem osa aga töölisteст jääb paratamatult esialgu tegewuseta. Kui kindlustusselts wõi keegi teine asub põlenud hoone waremete kammutamisele, wõib teatud osa töölisteст jällegi tegewust saada.

„Eesti Fosforiidi“ direktorid hr. Kampmann ja hr. Wuht wiibiwad praegu Saksamaal, kus neil on läbirääkimisi masinate tellimise asjus uue superfosfaadiwabriku jaoks. eMile läkitati kohe telegramm teatega õnnetusest ja direktoreid oodatakse juba mõne päewa pärast koju. Siis kutsutakse aktsiaseltsi juhatuse ja nõukogu koosolek kokku ja wõetakse arutusele, kuidas toimida häwinenud tööstuse ja kaewanduse suhtes, kas ehitada wanale kohale ajutine tööstushoone, mis nõuaks wähest ainult mõne kuu aega, ja jatkata siis tööd, wõi jälle asutada uus tööstus ka uude kohta, sinna, kuhu tuleb superfosfaadiwabrik. Wiimasel juhtumil nõuaks uue tööstushoone püstitamine juba rohkem aega. Alalist tööstushoonet ehitada senisesse kohta ei peeta otstarbekohaseks, sest senisest kohast on kallastik fosforiidist peaaegu tühjaks ammutatud.

Asjatleidnud tuleõnnetus wahest ehk wõib teatawal määral kiirustada uue kaewanduse käikulaskmist.

Jaht Soome salavedajaile Ristna all.

Soome wahilaew tabas ühe mootorpaadi, kolm paati ilmus Hirmuse randa. Woltweti peeti kinni pakk salakaubaga.

Esmaspäewal päras lõunat märgati Ristna tuletorni piirkonnas merel Soome piiriwalwe wahilaewa „Aurat“, mis ajas taga nelja põgenewat mootorpaati, nähtawasti püüdes salawedajaid. Jaht toimus umbes 6 miili meie rannast eemal. „Aural“ läks korda ühte mootorpaatidest tabada ning ta wiis selle pukſiiris Soome poole. Ülejäänud kolm mootorpaati aga ilmusid Hirmuste randa, kus jäid ankrusse. Meie piiriwalwe poolt tehti paatidele kontrollkäik. Mootorpaatides olewatel soomlastel olid dokumendid ja reisikaardid korras, salakaupa nende paatidelt läbiotsimisel ei leitud. Soomlased seletasid, et Hirmuste randa ilmunud nad tormis saadud awarii tõttu.

Wõimalik, et tegemist oli siiski salawedajatega, kuid mehed kas polnud weel jõudnud salapiiritust merelt peale wõtta wõi jälle olid laadungi merre heitnud.

Woltweti jaamas pidas meie piiriwalwe esmaspäewal kinni paki, milles leidus salakaubana Lätist läkitatud 4 paari kummikingi, 19 siidist pearätti ja kolm siidist kleiti. Salakaup konfiskeeriti. Kauba läkitajaks oli Orajõe walla Ikla küla elanik Paul Tilk. Saajaks pidi olema kwiitungi ettenäitaja. Kaup oli saadetud pagasiga.

Saksa rekordlennuk hukkus

Meeskond päästeti Manila lahes.

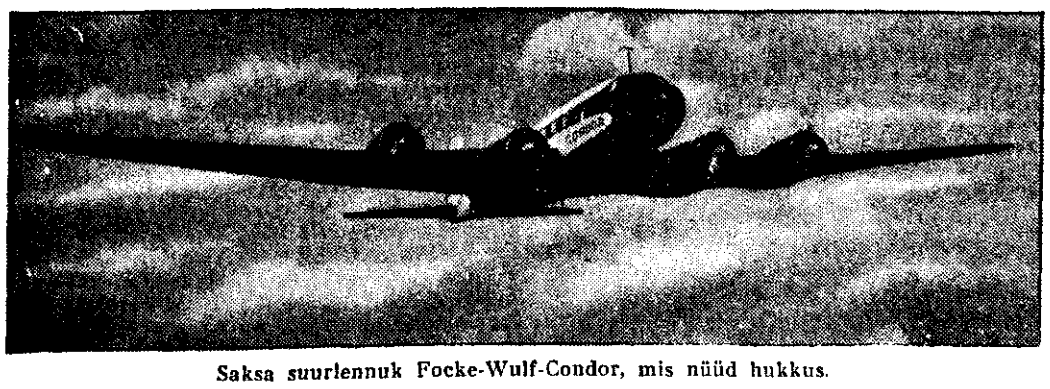

Saksa suurlennuk Focke-Wulf-Condor, mis nüüd hukkus.

ETA. Manila, 6. detſ.

(Reuter.) Saksa lennuk „Condor“, mis sooritas lennu Berliinist Tokiosse 46 ja weerand tunniga, alustas tagasilendu Saksamaale. Lennuk kawatses läbistada Manila, Batawia, Bangkoki ja Basra, kuid oli sunnitud Manila lahes wõima ette hädamaandumise. Lennuk wajus põhja. Kohalikud kalurid ruttasid õnnetuskohale päästma lennukis olijaid. Ithendriikide sõjawäe üks amfiiblennuk saadeti kohale meeskonna ülewõtmiseks.

Kalurid päästsidki „Condori“ kolm meeskonnaliiget ja ainukese reisija. Teised kaks meeskonnaliiget päästeti Ameerika amfiiblennuki poolt.

Hädamaandumise põhjustas õlitoru lõhkemine. „Condor“ asub madalas wees ja teda loodetakse päästa.

Põud laastab Argentiinat.

ETA. Buenos Aires, 6. detſ.

(DNB.) Kestew põud Argentiina prowintsides Medozas, Tucumanis, La Riojas ja San Juanis on põhjustanud suuri kahjusid loomakaswatuses ja põllumajanduses. On peagu wõimatu tarwitusele wõtta kunstlikke niisutusabinõusid põuast tabatud maa-alade suuruse pärast.

Rakvere õlleauto kraavis.

Wirumaal Wao wallas Triigi mõisa kohal jooksis kraawi Saku Rakwere õllelao weoauto 11-299, mis tühjade pudelite koormaga oli sõitmas Rakwere suunas. Wimeda ja libeda tee tõttu, mille kalda oli pudedaks muutnud teine warem samas kohas kraawi sõitnud auto, õlleauto ei jäänud teele püsima ja wajus kraawi külieli. Autol purunesid klaasid ja poriland, kuna juht Mihail Tamm sai wasakust käest kergesti wigastada. M. Tamm õnnetusest politseile ei teatanud, millepärast ta nüüd wastutusele wõetakse.

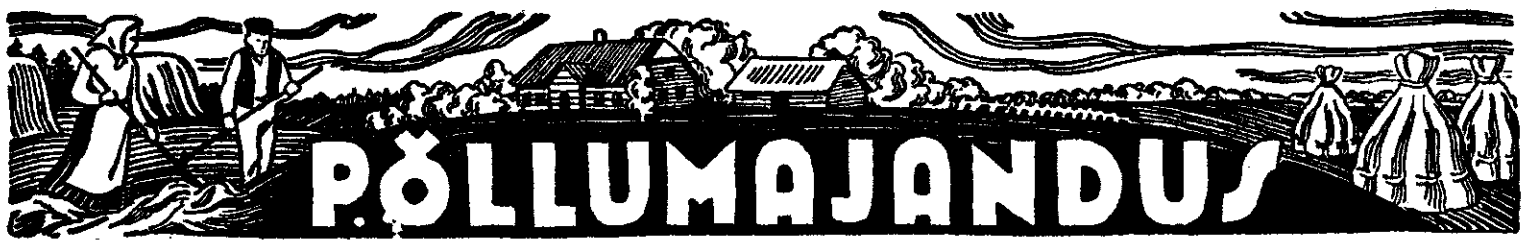

Põllumajanduslik raamat põllumehe abilisena.

Põllutöökoda koostas põllumehele soovitavate raamatute nimekirja.

Praegu peetakse üle riigi raamatunädalat. Sel puhul muu kirjanduse kõrval juhitakse tähelepanu ka põllumajanduslikule kirjandusele. Põllumajanduslik kirjandus on põllumehel alatiseks abiliseks tema kutsetöös. Praegune kiire põllumajanduslik areng toob edasipüüdwa põllumehe töösse alatasa uuendusi, millede teostamine nõuab wastawaid teadmisi. Siin ongi põllumehele alati abiwalmis põllumajanduslik käsiraamat. Põllumajanduslikku kirjandust lugedes ammutab põllumees sealt uusi mõtteid, mida enda talusse tööle rakendada.

Põllumajanduslikus raamatus on käsitlemist leidnud n.n. põllumajanduslikud põhitõed. Meie põllumajandus aga riigi mitmetes osades ei ole ühesugune. Nii esineb waheſid mullastikus, külwiaegades, wäetamises jne. Seepärast põllumees lugedes põllumajanduslikku raamatut, peab selle, mis seal kirjutatud, oma talu jaoks ümber mõtlema, enne kui teatud asju sealt oma talus tarwituſele wõtta.

Põllumajandusliku kirjanduse kõrwal põllumehele trükisõnalise nõuandjana omab tähtsa koha põllumajanduslik ajakiri. Seal käsitletakse kõiki hooajalisi küsimusi põllumajandusteaduse kõige uuemate waadete seisukohalt. Peale nõuandelise osa, pakub ajakiri põllumehele weel palju wajalikku oma informatsiooniga, olgu see siis müügisaaduste hindade teatamisega kui ka muu põllumehele wajaliku informatsiooni näol.

Raamatu-nädala puhul on koostatud Põllutöökojas põllumajanduslike raamatute nimekiri, mida põllumehele soowitada. Nimekiri koosneb kaheſt walimikuſt, milles esimeses on tähtsamad raamatud, kuna teised osalt põhjalikumad raamatud, osalt paralleelwäljaanded.

Esimeses walikus soowitatakse järgmisi raamatuid: Põllumehe käsiraamat I—V osa; K. Liidemani — Kühike wäetuse õpetus; J. Aamiseppa — Söödajuurwilja kaswatus; H. Köiwa — Lina, tema kaswatamine ja harimine; Rohumaade kultuuri käsiraamat; E. Terasmäe — Uudismaade harimine; A. Kiwimäe — Siloſööda walmistamine; A. Rängeli — Koduloomade arstimine ja ſünnitusabi ning Hobuseraute mine ja kabja terwishoid; L. Woltri — Õpetusi ſigade ſöötmiseks ja pidamiseks; L. Kuusentali — Kanakaswatus; J. Michelsoni — Linnud ja loomad; Karjalaudad ja nende ſisustus; Maaehituſi II; H. Welbergi — Wajaliſemaid wärwimiſe wiiſe; A. Sepp'a — Sawihooned; J. Keerniku — Talu käſitööd; Tſement- ja betoontööde käſiraamat; J. Pillikſe — Lõhkeained; Talu mets; E. Lepiku ja K. Zolki — Taimekaitſewahendid ja nende tarwitamine; W. Kiisleri — Talu- ja koduaia aſutamine; K. Mäekala — Meſilaste pidamine; E. Leesment-Mäebergi — Perenaiſe käſiraamat; dr. W. Sumbergi — Eſimene abi õnnetusjuhtudel; A. Käbini — C. R. Jakobſon kui eesti põllumeeste juht ja põllumajanduslikeſt ajakirjadeſt — „Põllumajandus", „Tõuſew Noorus", „Aed", „Taluperenaine", „Niit ja karjamaa".

Teiſe waliku tähtsamad raamatud on: Põllumajanduslik Entſüklopeedia; Tegelik aianduſe ja meſinduſe käſiraamat ja palju teiſi wäärtuslikke raamatuid.

Praktilisi nõuandeid põllumehele.

Kodus valmistatud põhutõstja.

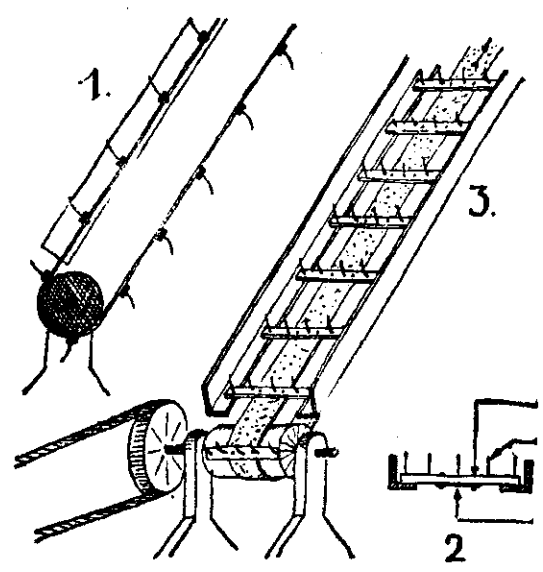

Põhnelewaator. 1. — liikuw lint, 2. — põikpuu hammastega ja 3. — juhtiee ja alumine wõll.

Wiljamasindamisel nõuab palju tööd põhu hangumine üles lakka. Seda tööd saab kergemini läbi wiia, kui wõtame tarwituſele eriliſe põhuelewaatori, mida on kerge põllumehel endal walmistada juuresolewa joonise põhimõtete järele.

Põhnelewaator koosneb liikuwast lindiſt, millele kinnitatud põikpuud terawate naeltega. Lint jookseb ringi kahe wõlli peal, milledeſt üks on peksumasina puistaja all ja teine seal, kuhu soowime põhku juhtida. Lindiks wõib kasutada wana masinarihma. Terawate hammastega lint liigub mööda juhtmeid wõi renni, millel on ääres laud, mille ülesanne on hoida põhku maha kukkumaſt. Põhk jääb pikkade naelte taha kinni ja kantakse lindi liikumisel teiſe wõllini, kus üle otsa maha kukub. Lint pannakse keerlema rihmratta ja rihma abil, mis jõu saab peksumasina ühelt rihmrattalt. Jõudu tarwitab see elewaator minimaalſelt.

Ilmus müügile kanade jõuſööt.

Neil päewil ilmus meil esmakordſelt müügile eri jõuſöödaſegu kanadele. Selle walmistas „Eesti Munaeksport", tarwitades komponentidena riigi jõuſööta (piimakarjale) ſegajahu, niſukliiſid, kalajahu, heinajahu ja mineraale. Jõuſööt on wõrdlemiſi kõrge walguſiſaldusega ning see on määratud munejatele kanadele, munatootmisſöödaks. Kanade jõuſööda koostisſe kuulub 33,3% maiſijahu, 14,3% ſojajahu, 9,5% ſegajahu, 12,4% kalajahu, 19,0% niſukliiſid, 4,8% heinajahu, 1,9% fosforh. lupja, 0,5% keedusoola ja 4,3% teokarpe. Sellekohaste arwutuste järgi läheb kanade ſöötühikuſse jõuſööta ümmarguſelt 1,1 kg, ſeeduwat walku ſiſaldab see 18,8% ning ſöötühiku kohta tuleb ſeeduwat walku 205 g. Koostiſelt on jõuſööt rahuldaw ning ka maitſelt peaks see lindudele olema wastuwõetaw.

Kanade jõuſööt maksab 13 ſenti kg franko Tallinn. Pääle selle tuleb tasuda kottide hinna katteks umbes 0,6 ſnt. kg kohta. Kuna ſöötühikuſse läheb kanade jõuſööta umbes 1,1 kg, siis tuleb nimetatud ſöödaga ſöötühiku hind Tallinnas 14,3 ſnt. Wõrdluſeks olgu tähendatud, et ſöötühik kaeras praeguste turuhindade juures tuleb samas 15 ſenti, odras 16,5 ſnt. ja niſus 17,5 ſenti. Päälegi ei saa ühegagi nimetatud ſöödawahenditeſt täielikult aſendada kanade jõuſööta nende madala walguſiſaldusе tõttu, mis ei suuda üheski rahuldada muneja kana walgutarwet. Walgurikas ſöödt on aga alati olnud hinnalt kallim. Igatahes tuleks ſegu kigi paar ſenti kg kohta kallim, kui kanapidaja peaks ſääraſt ſegu ise koostama. Seega osutub kanade jõuſööda hind küllalt wastuwõetawaks. Ka wahekord munahinna ja jõuſööda hinna wahel on wõrdlemiſi ſoodus.

Sellekohaſed andmed kõnelewad, et 150-munaliſe aastatoodangu juures kulub 1 kg muna tootmiſeks umbes 4,5 ſöötühikut ſööta ning 200-munaliſe aastatoodangu juures sama munahulga tootmiſeks 3,5 ſü. Nii maksaks kirjeldatud jõuſööta tarwitades 1 kg munade tootmine ſööda osas esimeſel juhtumil ümmarguſelt 64 ſenti ja teiſel juhtumil 50 ſenti. Kuna kanamunade madalaim kindlustatud hind oli tänawu 65 ſenti, suurem osa aastaſt oli aga wäljamaksu hind selleſt kõrgem ning praegu ulatub iſegi 135 ſendile kg, siis wõib eesnimetatud hinnaga kanade jõuſööta küllaltki kaſulikult tarwitada.

Kuidas jõuſööta tarwitada.

Kanade jõuſööta tuleb tarwitada muidugi ainult neis oludes, kus tarwitatakſe kanadele ostu-wiljaſööta. Kui omas majapidamiſes on ſöödawilja piiſawalt, siis ei ole mingit tarwidust osta kanade jõuſööta, waid siis wõib tulla küſimusse ainult puhta kalajahu, teokarpide jne. juureoſt.

Kanade jõuſööda tarwitamiſel jääb põhiſöödaks ikkagi terawili iwades. Ning kõrgete toodangute ſaawutamiſeks ei saa kanaſöödaks tarwitada ainult alawäärtuslikku, kerget teraprahti, waid kanadele tuleb anda täiesti häid ja tuumakaid teri. Teri tuleb anda wanematele kanadele 50 g ja noortele eſimeſt aastat munejatele umbes 60 g linnu kohta päewas. Eesnimetatud jõuſöödaſt walmistatakſe kanadele koos keedetud kartulitega 1—2 korda päewas pehmet ſööta, niiſutades ſeda wõimalikult lõſſiga wõi witmaſe puudusel weega. Pehmeſööt ei tohi ſeiſta kanadel kogu aja ees, kuna ſee kahandab lindude iſu ning ſegus olew kalajahu niiskelt rikneb kiiresti, tekitades lindudel ſeedehäireid. Wiimaſe wältimiſeks peetagu jõuſööta kanadel ees täiesti tuiwalt. Nii awaneb igal linnul wõimalus süüa ſeda nii palju kui ta ſeda tahab. Kahtlemata tarwitab see kana, kes ſagedamini muneb, jõuſööta weidi enam kui harwa muneja. Nii saab iga kana munamiswõime maksimaalſelt ära kaſutatud.

Kui majapidamiſes on lõſſi küllaldaſelt, siis antagu ſeda joogina kanadele.

Juurwilja ja kalamaksaõli tuleb tarwitada nagu tawaliſelt. Kuigi jõuſöödas eſineb ka teokarpe, tuleb ka neid weel puhtal kujul kanadel ees pidada, kuna ſegus eſinewaiſt teokarpideſt ei piiſa. Teokarbid on ſegatud kanade jõuſööda hulka waid selleks, et ſeda ei saaks tarwitada muudeel loomadele. Jõuſööta wõiwad kanad tarwitada päewas 25—50 g linnu kohta, olenedes munemiſe intenſiiwſuſeſt, piima, kartuli ja terawilja hulgaſt ning ka linnu suuruſeſt.

Müügile ilmunud kanade jõuſööt ei ole mitte ainult hinnalt ſoodſam, waid ſeda tarwitades jääb ära tüli ja waew, mis on mitmeſuguste ſöödawahendite üſikult muretſemiſel ja nende ſegamiſel. Seega muutub kanade ſöötmine ka lihtſamaks ja wähem aeganõudwamaks.

Lüpsipõll.

Lüpsipõlleks valime 2,50—3 m valget wõi wähemalt heledawärwilist kõige paremini pestawat ja korrashoitawat riiet, nagu näiteks omakootud wõi tööstuslikku labast, hõredawõitu wõi pleegitamata keskmise jämedusega takust wõi pooltakust materjali wõi derjuugat (pururiiet).

Kerelt on põll sileda ülaosaga, mille külge on rinna kohal kogu alaosa kroogitud. Põll on seljalt 2—3 rõhknööbiga kinnitatav ja kroogitud osa hoiab koos läbi küljetrippide käiv wõõ.

Kunagi ei tohi lahtisele haavale kleepida plaastrit.

Põletamine keeva weega wõi tulega tekitab wäga walutawaid haawu. Walu leewendawad põletissalwid, mis koosnewad ühesuurustest osadest linaõlist ja lubjaweest. Kui tahetakse põlenud haavale panna nlisket mähist, siis nlisutame puhta linase lapi wedelikuga ja katame sellega haava. Tükike haavapaberit ja side takistawad liiga kiiret kuiwamist. Hiljem kiirendatakse haava paranemist boorsalwiga, mis pannakse peale marlitükikesega ja mida iga päew uuendatakse. Kui põletissalwi- wõi sidet pole käepärast, siis mõjub jahutawalt paks rukkijahu kiht.

Wäikeste pindude korral saab end aidata nõelaga. Igatahes tuleb nõel tule kohal esmalt iduvabaks teha ja ka nahka enne pinnu wäljawõtmist alkoholiga hõõruda. Kõige otstarbekohasem on kasutada pintsetti. Raske on eemaldada küüne alla sattunud pindu. Iga katse pindu wälja wõtta mõne instrumendiga wõib wigastada wäga tundelist küünealust. Kümbluse läbi palawas seebiwees püüitakse nahka pehmendada, mille läbi pind iseenesest nii palju wälja tuleb, et seilest saab pintsetiga kinni wõtta. Kui see ei õnnestu, siis mindagu wiiwitamatult arsti juure. Igaks juhuks tuleb pärast pinnu eemaldamist wäike haav joodtinktuuriga desinfitseerida.

Maanoorte tegevus Ameerikas.

Ameerikas on maanoorte ringidesse kogunenud 1.200.000 noort. Maanoorte organiſeerimiſe ja ringide tegewuſele kulutatakſe aastas 8,5 miljoni dollarit.

Perenaistele...

Viru-Roela perenaised õppisid keetmist.

Naiskodukaitse Viru-Roela jaoskond korraldas V.-Roelas Pihlaka talus toiduvalmistamise kursuse. Juhatas prl. A. Reinmaa Maanaiste Keskseltsist. Osawõtjaid oli 20 ümbruskonna perenaist-tütart.

Pildil: Kursusest osawõtjad V.-Roela naispere; ees reas wasakult neljas juhataja prl. A. Reinmaa; kuues N.K.K. V.-Roela jaoskonna esinaine proua Saare.

Kui perenaine lõikab sõrme.

Majapidamistööde juures tuleb ette, et perenaised end kergelt haawawad, mida ei tule wõtta liiga tõsiselt, kuid ei tohi ka hooletusse jätta. Kui sageli on wäike haav olnud elukardetawa weremürgituse põhjuseks, wõi tähtsuseta pinnuke tekitanud pikaajalist mädanemist.

Alljärgnew põhimõte on maksew igasuguste haawade korral: kui haawa paranemine hiljemalt 1—2 päewa jooksul ei wõta oma normaalset käiku, siis mindagu tingimata arsti juure. Iga haawa aga tuleb tolmu ja mustuse sissetungimise eest kaitsta sidemega.

Majapidamises tekitame endale haawu peamiselt noaga kätte lõigates, põletades wõi pinnu läbi.

Lõikehaawad jooksewad tawaliselt tugewasti werd. See pole hädaohtlik, kui pole lõigatud weresoonde. Wilmasel juhul tuleb wastaw liigend ülalpool haawa tugewasti kinni siduda ja kohe arsti juure minna. Ainult wäga tugewa werejooksu korral kaetagu haaw sidumismarli tükikesega ja rauakloorilahwatiga. Nahk ümber haawa puhastatakse hoolsasti ja hoitakse haawakohta lahjendatud arnikatinktuuris (1 osa tinktuuri ja 9 osa wett). See kiirendab paranemist.

Maa vajab 7000 poolakat.

Põllutöökoda selgitab võõra tööjõu vajadust.

Põllutöökoda toimetab praegu konwentide kaudu ankeeti, et selgitada, kui palju tulewal aastal maa wajab poola põllutööliſi. Ankeedile nõutakſe wastuſeid hiljemalt 10. detſembriks, kuid juba nüüd ſaabunud wastuste järgi wõib arwata, et tulewal ſuwel meil läheb waja ümmarguſelt 7000 poola põllutööliſt, wõrdſel arwul mehi ja naiſi. Möödunud ſuwel toodi meil põllutöödele teatawasti 3.900 poolakat.

Andmed poola tööjõu wajaduſe kohta tuleb poola ametiaſutuſtele eſitada hiljemalt 15. weebruariks. Juba enne ſeda, jaanuari alul, ſõidab Poolaſſe põllutöökoja tööbüroo juhataja J. Sprenk, et ſelgitada, milliſteſt maakondadeſt on meil wõimalik tööliſi palgata. On ette näha, et eelolewal kewadel meil enam pole kaſutada nii ſoodſaid wõimaluſi poola tööliſte palkamiſel ja walimiſel, kui aasta tagaſi. Möödunud aastal lasti meid eſimestena walida ja palgata ning alles ſelle järele tuli järjekord lätlaſte kätte. Nüüd on ette näha ſuurt konkurentſi lätlaſtega, kes poola tööliſte juures teewad endi kaſuks ſuurt propagandat ja annawad ſuuremaid lubaduſi.

Järgmiſel ſuwel põllutöökoda wõtab poolakate palkamiſel tarwituſele kuulepingud, et takiſtada tööliſte ülemeelitamiſt teiſte peremeeſte poolt. Uute lepingutingimuſte järgi poolakad ſaawad kewadel ja ſügiſel naabalamat palka, kuna ſuwekuudel, millal taludes kiire tööde hooaeg, palk tõuſeb kõige kõrgemale.

Põllutöökoja andmeil walitſeb taludes ka praegu ſuur tööjõu puudus. Jaanuaris põllutöökoda konwentide kaudu wõtab ſelgitamiſele, palju on iga konwendi piirkonnas ſaadawal kohapeaſſet tööjõudu. Ka on põllutöökoda raudteede talituſele eſitanud palwekirja, et raudteel ka talwekuudel põllutööliſtele antagu 75-protſendiliſt ſõiduhinna alanduſt. Sellega oleks töötſijail üheſt maanurgaſt kergem liikuda teiſe, kus wabu töökohti ſaadawal. Selliſt ſõiduhinna alanduſt raudtee praegu annab põllutööliſtele ainult ajawahemikul 1. aprilliſt 30. nowembrini.

Alutagusel teeniti jõhvikatega 60.000 krooni.

Marjad läksid kõik ekspordiks.

Narwa jõe ülemjooksu-külades lõppes käesolewal nädalal jõhwikate korjamiſe hooaeg. Tänawune jõhwikateſaak oſutus üle ootuste rikkalikuks, kohapealſed elanikud ei mäleta igatahes, et wiimaſe 10—15 aasta jooksul ſiit kunagi oleks nii palju marju wälja weetud. Nii ſaadeti Skarjatina, Koſe, Narwa ja Waſknarwa waldade piirkonniſt, kus marjakorjamiſega tegeles poole tuhande naiſe ümber, jõhwikaid Kulgu ſadama kaudu Tallinnaſſe ümmarguſelt 300 tonni, ſ. o. umbes 30 wagunit. Teine 300 tonni läks Tallinnaſſe Jõhwi ſaama kaudu. Seega tänawune jõhwikate koguſaak Alutaguſel oli 600 tonni. Kuna marjade ülesoſtjad firmad kohapeal makſid jõhwikakiloſt läbiſeaſi 10 ſenti, ſiis teeniti kogusummas jõhwikatega 60.000 krooni.

Tallinnaſt jõhwikad ſaadeti edaſi peamiſelt Sakſa-, Prantſuſ- ja Inglismaale, wähemal määral ka Ameerikaſſe. Uus talwine jõhwikate korjamiſe hooaeg algab Alutaguſel päraſt ſügiſeſte ſadude lõppu ſaanuaris või weebruaris. Kuigi talwine ſaak oſutub wäikſemaks, pakub marjakorjamine Alutaguſe naiſperele rahuldawaid teeniſtuswõimaluſi, ſeſt talwel jõhwikate hind tõuſeb ligi 50%.

Wõib märkida, et tänawu ſügiſel ka pohli weeti Alutaguſelt wälja 20—25 waguni ümber.

Röövmõrtsukas J. Viljat 15. detsembril sõjakohtus.

Röövmõrtſukas Julius Wiljati protſeſs tuleb aſutuſele 15. detſembril kõrgemas sõjakohtus, Tallinnas.

Julius Wiljat tappis möödunud ſuwel Tallinnas, Linda tänawas Erna Rennebaumi, mille järele põgenes Soome. Seal ta tabati paar päewa hiljem ning toodi tagaſi Eeſtiſſe kohtuwõimude korraldusſe.

Suu- ja sõratõbi juba Norras.

Suu- ja ſõratõwe epideemiline lewinemine Põhjamaades wõtab järjeſt laiema ulatuſe. Taud on nüüd tunginud edaſi Taaniſt ja Rootſiſt, kus ta ſeni laastab, ka Lõuna-Norraſſe.

Norras on praegu taudiſt nakatatud karjade arw tõusnud kümnele.

Tõwe lewimiſe tõttu Norras on edaſi lükatud Oslos peetaw igaaastane karusnahkade näitus, mis peeti tawaliſelt nowembrikuu lõpul.

Rootſis on ſuu- ja ſõratõbi riigile ſeni maksma läinud umbes 6,4 milj. krooni, ja ſeda peamiſelt wäljamaksudena hukatud 13 tuh. karilooma ja 11 tuh. ſea eeſt. Selleſt ſummaſt loodab riik tervena hukatud loomade liha müügiſt tagaſi ſaada umbes 1,6 milj. krooni.

Lihaturg on praegu Rootſis taudi tõttu üle küllastatud ja lihahinnad langewad.

Waatamata kõigile wõimalikele tõkeſtuswahendite tarwituſelewõtmiſele. lewib ſuu- ja ſõratõbi kiirelt edaſi. Malmö ringkonnas on ühel päewal taud nakatanud 57 terwet karja, mis on rekordiline päewaste taudijuhtumite kohta Rootſis.

Taanis on wiimaſe kuue kuu jooksul, millal ſuu- ja ſõratõbi ſai epideemiliſe ilme, tulnud ette 48 tuh. haigusjuhtumit, neiſt 30 tuh. möödunud kuu jooksul. Kariloomi on Taanis hukatud mainitud aja jooksul 4,4 milj. krooni wäärtuſes. Taanis on taud wõtmas üha uut hoogu, kuna haigeſtumiſte päewane arw ſuureneb nädalaſt nädalaſſe.

Harju wallawanemate nõupidamine.

Valdade varalised vaheko rrad lahendati üksmeelselt.

Esmaspäewal, 5. ſkp. kell 10 e. l. algas Harju maawanema K. R. Runſt kokkukutſel maawalitſuſe ruumes Harjumaa wallawanemate nõupidamine waldade waraliſte wahekordade korralbamiſe kawade koostamiſeks. Nõupidamiſeſt wõttis eſimeſel päewal oſa 10 wallawanemat, nimelt Nõwa, Wihterpalu, Riſipere, Laitſe, Kernu, Warbola, Kabala, Raikülа, Rapla ja Kohila waldadeſt, ning peale wallawanemate ka Lääne maawalitſuſe eſindaja.

Nõupidamine, mis kestis umbes poolteiſt tundi, möödus täieſti üksmeelſelt ning eriliſi mõtetewahetuſi ümberkorraldatud waldade waraliſte wahekordade lahendamiſel eſile ei kerkinud. Märkida wõiks waid kokkulepet, mille kohaſelt uus Niſſi wald makſab Kernu wallale likwideerimiſele minewa Laitſe walla waranduſte arwel 2000 kr.

Lääne maawalitſuſe eſindaja ja nende Harjumaa wallawanemate wahel, kellelt juurdelõikeid läheb Läänemaale, lepiti kokku ſarnaſelt, et kummalgi poolel ei tule teiſele midagi juure maksta.

Teiſipäewal Harju maawalitſuſe ruumes toimunud Harjumaa wallawanemate nõupidamiſeſt waldade waraliſte wahekordade lahendamiſe asjus wõtſid oſa Anija, Alawere, Peningi, Raafiku, Rawila, Triigi, Kuimetſa, Kaiu, Juuru, Ingliſte ja Kehtna wallawanemad, samuti ka Järwa maawalitſuſe eſindaja maanõunik O. Welner ja Pärnu maawalitſuſte rewident J. Kolk.

Ka ſeekordne nõupidamine wallawanemate wahel toimus ilma suuremate sõnawõtmiſteta.

Kuna Alawere wald tuleb tagamiſele Peningi, Rawila ja Anija waldade wahel, ning Alawere walla warad jääwad Anija walla piiresſe, ſiis lepiti wallawanemate wahel kokku ſellaſelt, et Anija wald makſab nende warade arwel 1. maiks 1939. a. Peningi wallale 1000 kr. ja Rawila wallale 2500 krooni.

Edaſi lepiti Juuru, Inglиſte ja Kehtna wallawanemate ning Järwa maawalitſuſe eſindajate wahel kokku ſellaſelt, et Juuru wallawalitſus ſaab Inglиſte wallawalitſuſe arhiiwi ja aſjaajamiſe, Kehtna wald ſaab aga üldiſed waranduſed, mille eeſt makſab 1. maiks 1939. a. Käru wallale Järwamaal 2000 kr. ja Juuru wallale 1500 kr.

Kehtna wallawanema ja Pärnu maawalitſuſe eſindaja wahel lepiti kokku, et kuna Kehtna wallaſt läheb Pärnumaale Lelle walla külge waid üks wiieteiſtkümnendik oſa walla elanike arwuſt, ſiis ei tekki kummalgi poolel üksteiſele wastaſtikke juuremakſe.

Ka teiſte wallawanemate wahel lepiti warade lahendamiſe küſimuſtes üksmeelſelt kokku.

4

„Oh, ſee igatahes mõne päewa jooksul midagi ei räägi," wastas Mike üksköikſelt. Ta wiskas ſigaretiotſa maha ja kustutas ſelle kontſaga. „Huwitaw, kuidas poiſtel Denweris läheb?"

„Niiſama hästi nagu meilgi, kui nad täidawad korralduſi."

Telgis andis aparaadihoidja kiiresti märku oma abiliſele, kes lülitas woolu wälja. Mõlemad hüppaſid ukſe juureſt tahapoole. Teras ſulas tugewate kiirte mõju all; ukſe ülemine oſa wajus rakſatades allapoole, jättes üles kuue tolli laiuſe prao.

Ühe jala kauguste wahemaadega paiſtſid ümmarguſed, kolmetolliſe läbimõõduga teraspoldid, mille najal uks püſis.

Pikemakaswuline mees wäljus telgiſt ja eemaldas gaaſimaski näolt.

„Köik on korras," tähendas ta. „Nüüd ſeiſi awajad tööle!"

Ta pilk langes ſigaretiotſale, mille Mike oli wiſanud põrandale.

„Wõta ſee üles ja pista taſku," hoiatas ta. „Selliſte piiſiaſjadega tuleb olla ettewaatlik. Mitte midagi iſiklikku maha jätta!"

Ta wõttis toolil iſtet, kuna mehed töid neljа jala pikkuſed kangid ja hakkaſid uſt taguma.

„Pehme nagu ſhweitſi juuſt!" hõiskas Mike.

Weel üks tõuge kangiga ja poldid andſid järele. Peamees waatas eſimeſena ſeifi üle. „Awage kolm neliкümmend kuus ja kolm neliкümmend ſeitſe, need kaks ſuuremat, kõige enne," käſutas ta. „Tehke kiiresti! Sularaha ja kalliskiwid — kõik, mis näib wäärtuslik, wõtke ühes. Kuid kogukamad eſemed jätke maha!"

Ja mehed tegid kiiresti. Nii kiiresti, et juba enne koitu lahkuti pangaſt raskete lõuendiſſe mähitud kompſudega ja kihutati autodes ida poole, wälja Keſk-Lääne metropoliſt.

„Wõid meid maha panna Clevelandis," ütles pikk kõhn peamees Mike'ile, kes juhtis autot. „Siis wii meie tänaõine ſaak kohale. Meie neljakeſi wõime hoolitſeda Clevelandi föderaalpanga eeſt. See on meie nimiſtus kõige kergem töö. Wõib-olla tood New Yorgiſt läbiſõidul parem kaaſa uue auto."

„Oi, peamees," protestis Mike, „ma laſkſin ſelle parandada, nii et ta wõtab ühekſakümmend miili tunnis. Kui ſoowite, laſen teda uuendada ka wäljaſtpoolt, eks? Mulle ſee riiſtapuu meeldib!"

Peamees noogutas nõustuwalt. „Uſun, et ſee on weel kindel küllalt. — Niiſiis ootame ſind reedel Philadelphias. Selle aja peale tulewal nädalal on kogu maa juba niiwõrd jalul meie tegewuſe päraſt, et peame mõneks ajaks tegema pauſi ja pidama puhkuſt." Ta kihiſtas naerda. „Tahakſin näha nende näguſid, kui nad nüüd waatawad teraſt! Ja nemad uſuwad, et nende ſeife ei ſaa murda lahti!" Ta naeris hetke ſüdameſt nagu millegi wäga lõbuſa puhul ja jatkas ſiis: „Omaha on George'ile ja Hal'ile nalja-aſi ja ma olen kindel, et neil täna öösel ka Denweris polnud mingeid ſekelduſi."

„Aratame kindlasti kogu Ameerika uneſt," itſitas Mike. „Mõni mees jookſeb endal pükſid jalaſt! Näis, mis homme lehtedes ſeiſab!"

„Wot ſee on koht, mis mulle ſugugi ei meeldi," tähendas peamees tõ-

John Benton

G-meeste pealik

Romaan

1938

Kirjastus O.-Ü. „Kaja" väljaanne, Tallinnas.

Reſtnädalal, 7. detſembril 1938. Lhk. 5.

Wastus lugejale 5272: Uus ehitus peab klassi tee piirkonnast eemal olema wähemalt 8 meetrit. Tee piirkonda kuulub tee pealispind, nõlwad, kraawid ja ½ meetri laiused ribad wäljaspool kraawe või nõlwasid, kui kraawid puuduwad. Seega uue ehituse kaugus klassitee kraawist arwates peab olema wähemalt 8,5 meetrit. Erandeid wõib lubada maawalitsus, milleks põhjendatud palwe tuleb esitada. Palwe tempelmaks on kr. 1,20, peale selle a 20 senti igalt palwe juurdelisatud dokumendilt. — Talu hooned üksteisest tuleb ehitada wähemalt 6 sülla kaugusele ja nende wahesid ei tohi täis ehitada. Saunad, sepikojad ja kuiwatised tulewad wõimalikult weelgi kaugemale teistest hoonetest ja wee või kaewu ligidusse ehitada.

Wastus lugejale 9197: Kraaw tuleb oma poole piirijoont kaewata ja ilma naabri nõusolekuta mitte ületades piirijoont. Seda wõib lubada ainult maakonna weekomisjon, mispuhul naabrile aga üle piiri kraawi alla wõetud maa eest tasu tuleb maksta. Piirijoone ja kraawi wahele pole tarwis maariba jätta, kuid kraawimulda ei tohi ilma naabri nõusolekuta wõi weekomisjoni loata üle piiri naabri maale panna.

Wastus lugejale 1939: Talu ½ mõttelise osa ostu korral wõite talu kaasomanikuna selle jagamist nõuda wastawalt oma osa suurusele ja endised omawahelised kokkulepped talu jagamise kohta müüja ja kaasomaniku wahel pole Teile kui ostjale kohustawad, kui kinnitusraamatus wõi ostulepingus selle kohta teisiti pole nimetatud. Kui kokkulepet kaasomanikuga ei saa, siis wõite kohalikku jagamist nõuda, milleks wastaw palwe tuleb esitada ringkonnakohtule, juurde lisades kinnistusregistri wäljawõtet talu kohta.

Wastus lugejale 16 152: 1) Eratee äärde ilma maaomaniku nõusolekuta ilupuid ei tohi teekasutaja istutada. Eratee laius on 8 jalga, käänakutel 16 jalga, kui see kaardil wõi looduses ristikiwidega teisiti pole tähendatud. 2) Olemasolewaid kraawe peawad maaomanikud korras hoidma. Pöörake maakonna weekomisjoni poole. 3) Kohtu poolt wäljamõistetud alimente wõite pristawi kaudu sisse nõuda. Kui wõlgnikul warandust ega teenistust pole, siis alaealisele alimentide mittemaksmine wõib tema peale süüdistuse tõsta wõi töölaagrisse saatmist paluda. Täisealisele tagantjärele alimentide mittemaksmise pärast töölaagrisse ei saadeta. 4) Pärimise õiguse omab ainult kohtu kaudu lapsendatud (adopteeritud) laps, aga mitte n.n. kasulaps, kes ainult kaswatada wõetud. Ema waranduset on Teil igal juhul pärimise õigus, kui emal warandust on ja kinniswara tema nimele kinnistatud.

Pikaajalise laenu saamisest.

Wastuseks lugejale 20003. Pikaajalist laenu annab talukoha pantimisel Eesti Maapank ja Eesti Maakrediitselts. Mõlemad asuwad Tallinnas, Wabaduse puiesteel nr. 1. Laenu antakse talundi pantimisel selle seaduslikule omanikule, s. t. kelle nimele on talukoht kinnitatud (krepostceritud). Laenu saamiseks nõutakse nimetatud pankadest laenu soowiwaldused, milledes on täpselt selgitatud laenusaamise kord ja tingimused. Laenu soowiwaldus ühes nõutawate lisadega esitage pangale, kes siis otsustab selle küsimuse. Pärandusosade wäljamaksmiseks ja üldse üldisteks otstarweteks wõetawa laenu andmisel ei nõuta hoonete plaanisid.

Undismaaharimise eest preemiate saamisest.

Wastuseks lugejale 14662. Põllutöökoja poolt makstakse undismaa harimise eest preemiat ainult siis, kui olete end registreerinud preemiatest osasaamiseks. Registreerimine toimub ajawahemikul 1. jaanuarist kuni 15. märtsini. Preemia suurus oleneb tehtud tööde suurusest. Pöörake kirjalikult Põllutöökoja Undismaaharimise talituse poole lähemate andmete saamiseks. Traktori saamiseks pöörake lähema traktorijaama pidaja poole, kus teid wõetakse järjekorda. Traktori künni kulu oleneb maast, kui on kerge maa, siis on ühe hektaari künni hind 16 krooni, keskmine maa, s. o. juurtega läbikaswanud (arwatawasti kuulub teie undismaa keskmisse liiki) maksab 20 krooni hektaar, ja raske maa puhul kuni 25 krooni hektaar.

Kas hallikirjud sead kõlbawad peekoniks?

Wastuseks lugejale nr. 1111. Talupereraise kutsele walmistab ette Saku majapidamise kool, Kehtna kõrgem kodumajanduskool ja weel teisi koole. Raske on soowitada, missugune on kasulikum, pöörake eelnimetatud koolide poole (aadress esimesel Saku ja teisel Kehtna) ja nõudke õppekawa ning tingimused, nii saate ise waliku teha, kummas on teil kasulikum õppida.

Wastuseks lugejale W. K. Muhus. Teie küsimustele wastuseks teatame, et detektorraadioaparaadi aastamaks on 9 krooni, maksu wõite tasuda ka kuue kuu eest pooles summas. Magnetrauad maksawad suuruse järele 25 sendist kuni ühe kroonini.

Eesti metsaühingute liit ostab puuseemneid ainult siis, kui need on korjatud wastawa konsulendi wõi metsaametniku juhtimisel. Seeme peab olema puhas ja ainult üks liik. Praegu ei osteta männi, kuuse, tamme ja kastaniseemneid. Puuseemnetest makstakse 50 senti kuni 2 krooni ka olenedes, missuguse puu seemned on korjatud. Walge mesiku seemet meie teada ei osteta. Wõitsite weel selles asjas järele pärida aiandusringkondadest.

Weresoonte laienemisest.

Wastuseks lugejale 3599. Teil on tõmbsoonte laienemine jalgadel. See wiga ilmub harilikult nende juures, kes peawad kaua jalgadel wiibima. Pingul jalalihased ei lase werel wabalt tagasi woolata üles südame poole (suruwad weresoontele), tekib osaline were seisak ja liigselt täitunud sooned laienewad surwe mõjul. Ka were tagasiwoolu takistused palju kõrgemal (nagu waagnas raseduse ajal) wõiwad põhjustada tõmbsoonte (see on nende soonte, milliste kaudu weri tagasi woolab) laienemist. Pikalt olles ja jalgu kõrgemal hoides kaowad need sinakad soonte worbid ära, kuna siis on werel kergem tagasi woolata. Seistes ja käies ilmuwad need laienenud sooned jälle nähtawale (weri peab alt ülesspoole woolama ja pingul lihased suruwad soontele). Tõmbsoonte laienemine ja weresoonte lubjanemine on kaks iseasja. Weresoonte lubjanemise esimesed awaldused ilmuwad harilikult 40 aasta wanaduses. Teie olete alles 25-aastane, nii siis weel kaugel esimesest wanadusnähetest. Tõmbsoonte laienemine wõib ajajooksul suureneda, kui mõjub edasi sama põhjus, mis ta wälja kutsus. Toitlusküsimus ei ole siin olulise tähtsusega. Teine asi on joogid. Alkohol (eriti õlu) mõjub halwasti. Liiga palju wedeliku tarwitamine (siia arwame ka wett ja piima) pole hea, sest siis on weresooned täitunud rohkem harilikkusest. Mainitud läbikäimine ei mõju tõmbsoonte laienemisele. Halwatus tuleb weresoonte lubjanemise puhul, kui wereröhk on liig kõrgele tõusnud, mitte aga tõmbsoonte laienemisel. Kohisemistunne kõrwades wõib teie wanaduses olla põhjustatud werewaesusest, närwilisusest, mõnest kõrwaweast. Kirjutate, et wiina olete joonud wähe. See on hea, katsuge läbi saada ka ilma selle wäheseta. — Kui kohisemine kõrwades on tingitud werewaesusest, siis tuleb teil seda arstida. Tarwitage ferratoli (saada apteegist) ära mõned pudelid (supilusikaga 3 korda päewas). Tõmbsoonte laienemise wastu kandke kummist sidemeid, millised mässite nagu sõdur sääresidemeid ümber nende kohtade, kus on tõmbsooned lainenud. Sarnased sidemed on saadawal rohupoodides ja apteekides. Õõseks tuleb need sidemed ümbert ära wõtta. On tõmbsoonte laienemine laialulatuslik, siis tuleb teil arsti poole pöörduda, kes süstib laienenud soontesse erilist lahu, mille mõjul tardub weri neis soontes ning ühes sellega sulgeb were pääsutee neisse. Ka lõikuse teel on wõimalik laienenud tõmbsooni wälja lülitada üldisest wereringwoolust. Küll weri juba ise leiab enesele teise edasipääsemise tee.

Lõikuspeod Virumaal.

4. skp. oli lõikuspidu Rägawere, kus waimuliku talituse pidasid Sindi kogudusе õpetaja E. Paigaline ja Rakwere õpetaja A. Abel. Aktuskõnedega esinesid maawanem K. Pajos ja Jsamaaliidu sekretär R. Kuks.

Laupäewal, 10. skp. korraldatakse lõikuspeod Arumäel Auwere-Joala wallas ja Warangul. Arumäel kõneleb Rwkl. E. Lehtmets ja Warangul A. Tartu. Pühapäewal, 11. detš. korraldab Jsamaaliidu Rakwere os. lõikuspeo Törma külas, kus jutlustab õpetaja A. Abel ja kõnedega esinewad maawanem K. Pajos ning riikliku prop. talituse nõunik O. Wiirsoo. Samal päewal on raamatu-nädala aktus Jõhwis Rwkl. E. Lehtmetsa kõnega.

Jsamaaliidu Tudu osakond korraldab 17. detš. jõulupuu, kuhu kõnelema on kutsutud Jsamaaliidu sekretär R. Kuks.

Lammas köhib ja köhnub.

Wastus lug. nr. 1064. Teie küsimuse järele otsustades on lambal kopsu ussid ja ka sooltes mingisugused parasiidid. Kopsu ussid on lammaste juures puhtal kujul köhimise põhjuseks, kuna soolte parasiidid on kõhust lahtioleku ja üldise kõhnaksjäämise põhjuseks. Tõrje s. o. rawi seisukohalt tuleks anda sisse pinale tärpentinõli teelusika täis 3 korda päewas koos riitsinuse õliga wõi wähese linaseemne keedisega. Kopsu ussiде tõrjeks on kõige otstarbekohasem lasta loomaarstil süstida otsekohe hingekõrisse joodbensiini. Peale selle wõite tärpentini asemel tarwitada weel teisi ussirohtusid nagu areka seemnepulbrit magussõõgi lusika täis päewas jõusöödaga, thymoli 1 teelusikatäis riitsinuse õliga jne. Lõpuks olgu tähendatud, et oinast peab ka korralikult toitma, jõusööta, juurwilja jne. andma, kuna enne ussirohu sisse andmist pidada kuni 12 tundi söömata, küll aga juua anda.

Sigadel täid.

Wastus lug. nr. 16.147. Sigade täide häwitamiseks on kõige otstarbekohasem tarwitada halli elawhõbeda salwi, mida määrida seale seljale, kõrwade taha, kubemetesse, otsaette jne., määrida seda salwi hernetera suuruste tükkidena ja ainult neile sigadele, kes on üksikult sulus. Peale selle wõib tarwitada fabadilli äädikat, lauaäädikat, kõik ülalnimetatud wahendid tapawad ühtlasi täid ja ka tingud (imunad). Rahwas tarwitab weel petrooleumi ja mafinaõli segu 1:3 wastu, 5% tubaka keedist jne. need tapawad ainult täiskaswanud täid, mispärast tuleb siga sisse määrida korduwalt. Peale täide häwitamise sea enese juures tuleb ka sulg desinfitseerida, s. o. lubjata 5% kreoliini lubja seguga.

A.-S „Ühiselu" trükk. Tallinn

Kui Chicago Wiienda Rahwapanga sinises mundris ööwaht keeras oma ringkäigul kitsasse kõrwaltänawasse, sai ta mingi esemega hoobi pähe.

Nüüd lamas ta pilkases pimeduses kuski wäikeses ruumis, gangsteri wõimsast löögist lahtipõrunud pealuukild surumas ajule. Asjatult olid tal seotud jäsemed ja kinni topitud suu — ta ei saanud end niikuinii liigutada, kuna haawast woolanud tarretanud were tõttu olid ta juuksed kleepunud kiwipõranda külge.

Jnimtühjalt tänawalt paistis graniidist majamürakas, üks paljudest Ameerika rikkusi warjawaist pangahooneist, wõimas ja ligipääsmatu. Kuid alumisel korral olid sissemurdjad ametis, näod warjatud maskidega. Purustamatuks peetawa kaheteist tolli paksuse uksega seifi ette, mis oli walmistatud molübdeeniga segatud terasest ja nii kõwa, et isegi teemandist oherdi ei suutnud sellele jätta jälgegi, oli üles seatud telk.

Telgi ääre alt olid tõmmatud sisse elektritraadid, mis olid ühendatud woolujuhtmetega. Telgis askeldas kaks weidrat kuju. Nad kandsid walkjas-halle asbestist ülikondi ja kaitseks kuumuse wastu peakatteid, nagu neid kasutatakse õlitulikahjude kustutamisel. Pakfud, siniste klaasidega kaitseprillid warjasid nende silmi ereda helelilla walgusejoa eest, mida elektrilambiga juhiti raskele seifiuksele.

Elektrilamp polnud tawaline taskulatern. See oli suur, elektrimootoriga warustatud riist, mis hakkas poolide kiirel pöörlemisel heledalt undama. Asbestist telk kaitses ümbrust tuleohu eest.

Telgiswiibijate liigutused olid niisama täpsed nagu kirurgil lõikuse sooritamisel. Pikemakaswuline mees hoidis rappuwat aparaati kõrwataolistest pidemetest ja oli täiesti süwenenud oma töhe. Pealiigutustega andis ta märku oma abilistele, kelle kinnastatud käsi asus lülitit, et pikkamisi kinni keerata woolu, kui aparaadi undamine muutus käredaks ja seifi ukse alumine osa kaotas oma metallilise läike, muutus tuhmiks ja wärwituks ning kattus mullikestega.

Relwastatud mehed ootasid wäljaspool telki, sooritades wahetewahel luurekäike, et näha, kas keegi tükib neid häirima.

„Cripes, ma usun, et masin töötab, nagu waja," pomises üks walwuritest, pikakaswuline noormees.

„Kindlasti," kinnitas teine lootusrikkalt. „Meie peamees on geenius, Mike. Kuule, kas sa ikka nottisid öösahi korralikult maha?"

Saksa-Prantsuse rahukinnitus.

Pariisis kirjutati alla deklaratsioonile, mis kinnitab lõplikkudena praegused piirid Saksa- ja Prantsusmaa vahel.

ETA. Pariis, 7. detsembril.

(Havas.) Prantsuse välisminister Bonnet ja Saksa välisminister von Ribbentrop kirjutasid eile pärast lõunat Quai d'Orsay'l alla Prantsuse-Saksa deklaratsioonile. Selle sisu on järgmine:

Prantsuse välisminister Georges Bonnet ja Saksa välisminister Joachim von Ribbentrop, on oma kokkusaamisel Pariisis 6. detsembril 1938 oma valitsuste nimel ja ülesandel leppinud kokku järgmistes punktides:

1) Prantsuse ja Saksa valitsused on üksmeelsel veendumusel, et rahulikud ja heanaaberlikud suhted Prantsusmaa ja Saksamaa vahel on olulisemaid elemente olukordade konsolideerimisel Euroopas ja üldise rahu säilitamisel. Mõlemad valitsused rakendawad seepärast kõik oma jõud selleks, et mõlema maa wahel kindlustataks niisugune wahekord.

2) Mõlemad konstateeriwad, et nende maade wahel ei ole enam mingisuguseid territoriaalseid nõudmisi, ja tunnistawad pühalikult, et mõlema riigi wahelised piirid on praegusel kujul lõplikud.

3) Mõlemad valitsused on otsustanud, silmas pidades endi erilisi sidemeid kolmandate riikidega, astuda omawahel kontakti kõigi mõlemaid maid puudutawate küsimuste lahendamiseks, kui nende küsimuste edaspidine areng wõiks wiia rahwuswaheliste raskusteni.

Deklaratsioon astub kohe jõusse.

Pärast kokkuleppele allakirjutamist mõlemad ministrid läksid nõupidamissaali, kus algas pikem läbirääkimine. Sellest wõtsid osa weel Prantsuse välisministeeriumi peasekretär Leger, poliitilise osakonna direktor Charvariat, wiimase asetäitja Rochat ja Prantsuse suursaadik Berliinis Coulondre, sakslaste poolt peale välisministri weel Saksa suursaadik Pariisis Krahw Welczek ja osakonnadirektorid Gaus ja Wiehl.

„Sissejuhatus uuele ajajärgule."

ETA. Pariis, 7. detsembril.

(DNB.) Välisminister von Ribbentrop andis sõidul Pariisi juhtajamise „Paris-Soir'i" Berliini esindajale. Välisminister toonitas, et ta on juba palju aastaid soowinud kokkulepet Prantsusmaaga ja on tõstanud selle eesmärgi saawutamiseks. „Ma olen kindel, et Saksamaa ja Prantsusmaa wahel ei ole ühtki olulist probleemi, mida ei oleks wõimalik lahendada sõbraliku kokkuleppe teel. Prantsusmaal on truid sõpru, ja Saksamaal on neid samuti. Mispärast peab see asjaolu takistama silla loomist nende sõpruste wahel? Ühes küsimuses on arwatawasti palju prantslasi meist erinewal arwamisel — bolshewismi küsimuses. See on tingitud nähtawasti selleşt, et meil on bolshewismiga kurbi kogemusi. Mina olen kaljukindlalt weendunud, et Hitler ja Mussolini on bolshewismi mahasurumisega päästnud Euroopa kultuuri."

Von Ribbentrop keeldus wõtmast seisukohta Prantsusmaa sisepoliitiliste küsimuste üle. Ta piirdus ainult seletusega, et tema teadmist mööda prantsuse rahwas armastab korda ja et iga tõsine prantslane, kes on lähemalt tundma õppinud bolshewismi, ei wõi seda armastada. Seda on näidanud wiimaste nädalate sündmused. „Mul oli esimest korda 1933. aastal, kui Daladier oli peaminister, temaga kõnelus Saksa-Prantsuse kokkuleppe wajadusest. Nüüd mul on rõõm just Daladier walitsusega ja välisminister Bonnet'ga alla kirjutada Saksamaale ja Prantsusmaale lunre tähtsusega deklaratsioonile. Ma loodan, et see on sissejuhatuseks unele ajajärgule mõlema riigi wahel."

Deklaratsioon kirjutati alla kuldsulepeaga.

ETA. Pariis, 7. detsembril.

(Reuter.) Prantsuse-Saksa deklaratsioon kirjutati alla Quai d'Orsay kellasaalis. Allakirjutamise tseremoonia juures wiibis ka peaminister Daladier. Deklaratsioon on trükitud prantsuse ja saksa keeles weläänpaberile, mis on raamistatud punaste weertega. Mõlemad välisministrid kirjutasid alla kuldse sulepeaga, kastes sule Louis 16. tindipotti. Tseremoonia kestis wiis minutit.

Seejärele siirduti nõupidamissaali, kus läbirääkimised kestsid kuni kella 18.30. Pärast läbirääkimisi mõlemad välisministrid tulid tagasi kellasaali, kus Bonnet luges ette

ametliku teadaande:

„Saksa välisministri külaskäik Pariisi andis wõimaluse Saksa-Prantsuse põhjalikuks mõtetewahetuseks. Läbirääkimisel arutati tähtsamaid Euroopa probleeme, eriti küsimusi, mis otseselt puudutawad Prantsusmaa ja Saksamaa wahelisi poliitilisi ja majanduslikke suhteid. Mõlemad pooled on jõudnud otsusele, et Saksa-Prantsuse piiride wormilisel tunnustamisel rajanew, mõlema riigi wahelised suhete arendamine ei ole kasuks mitte ainult mõlemale riigile, waid on oluliseks kaastööks rahu säilitamisele."

Vallavanem K. Juhkam 75-aastane.

7. detsembril pühitseb oma 75 a. sünnipäewa Uue-Põltsamaa kauaaegne wallawanem ja agar seltskonnategelane Karl Juhkam.

K. Juhkam sündis 7. detsembril 1863. a. Puurmanni wallas Mardikese talus. Omandas kohaliku wallakooli hariduse. 1894. a. abiellus Uue-Põltsamaa walla Loimu talu peretütre Anna Miileriga.

Noor ja energiline taluperemees waliti 1912. a. wallawanema abiks ja 1915. a. wallawanemaks, millisel kohal on ta püsinud seni pea pidewalt, wälja arwatud 1919.—1922. aastad.

K. Juhkam on elanud kaasa kõik wallaomawalitsuse rõõmu- ja murepäewad ning pika aja jooksul wiinud walla majanduslikult õitswale järjele. Peale selle on juubilar energiliselt kaasa löönud seltskondlikus töös. Hiljuti annetati talle Wabariigi Presidendi poolt Eesti Punase Risti teenetemärk kultuurilise tegewuse eest.

Põllumees M. Gross †

Esmaspäewa hommikul suri pärast lühikest rasket haigust Pärnumaal Pöögle wallas tuntud seltskonnategelane ja põllumees Märt Gross.

Kadunu sündis 10. aprillil 1875. a. Pöögles talupidaja pojana. Õppinud Pöögle algkoolis ja Karksi kihelkonnakoolis, jäi truuks isade kutsele ja sirdus põllumeheks. Teotses alul rentnikuna Erdu talus ja asus siis peremeheks *isalt päritud Odra talu*. Põllutöö kõrwal wõttis kadunu agaralt osa ka seltskondlikust tegewusest, olles tegew nii kultuurilistes kui ka majanduslikes organisatsioonides. Nii teotses ta pikemat aega Karksi majandusühisuse ja Laenu-Hoiu ühisuse juhatuse liikmena, oli Abja linawabriku asutajaks ja selle juhatuse liikmeks kuni surmani, aitas asutada Pöögle piimaühingut, mille juhatuse liikmeks ta oli, teotses p. k. „Estonia" nõukogu liikmena jne.

Tema surm tuli ootamata nii omakseile kui ka laialdasele tuttawate perele, kuna ta weel lühikest aega tagasi teotses oma töö juures.

Erras tabati puskarivabrik.

Erra rajooni konstaabel Eigo sai andmeid, et Kestla-Ahu külas A. Innuse talus on käimas suurem puskaripruulimine. Konstaabli kohale jõudes olid talu wälisuksed lukustatud, näis, nagu majas poleks ühtegi inimest. Konstaabli tähelepanu äratasid aga suitsewad korstnad. Seejärele murdis konstaabel ukse lahti. Tuppa jõudes aurasid puskarinõud pliidi peal. Inimesi polnud näha. Pruulijate tabamiseks korraldas konstaabel läbiotsimise ja leidis lakast taluperenaise Aliide Innuse.

Kätte saadi umbes 100 liitrit meskit ja 20 liitrit walmispuskarit, peale selle terwe „käitise" sisseseade, mis konfiskeeriti.

Vaimuhaige poola põllutööline kadunud.

Rasina wallas, Rasina talus teeniw poola põllutööline Josef Jancewicz, 33-a., awaldas mõni aeg juba waimuhaiguse tunnemärke. 5. det. jäi ta kadunuks, lahkudes talust, wõttes oma asjad kaasa ja tähendades, et ta läheb Poola. Et mees ei jätnud normaalinimese muljet, siis korraldati tema otsimine, kuid siiani on ta jäänud leidmatuks.

Laskis vennale kogemata kuuli näkku.

Onnetus Rakweres.

Rakwere linnahaiglasse toimetati rawile Pikas tänawas elutsew Enno Hallik, 15 a. wana, kellele oli kuul tunginud sisse wasakust põsest ning jäänud peatuma kukla taha kaelalihastesse. Wigastus kuulub raskete liiki.

Nagu selgus, on tegemist raske õnnetusjuhtumiga, mis juhtus kodus. Wennad Ullo ja Ennu Allikad, neist esimene 14-a., oli teinud spordpüssi ja seda toas warjanud. Pühapäewal käskinud Enno Hallik wennal püss seniselt peidukohalt üle wiia ja kohwitõstuse ruumesse. Noorem wend wõtnud püssi, kuid enne wiimist sihtinud naljatades wanema wenna pihta, arwates, et püss on laadimata. Päästikule wajutades kõlanud aga pauk ja kuul tabaski poissi.

Padrunit olewat püssi asetanud haawataja ise mõne päewa eest ja selle unustanud.

Eesti elas kaasa Soome rahwa pidupäevale.

Wabariigi President K. Päts käis Soome saatkonnas isiklikult õnne soovimas. – Sõjawägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner ja Wabariigi Walitsuse liikmed Soome iseseiswuspäewa aktusel.

Kogu Eesti elas eile soojalt kaasa Soome wabariigi iseseiswuse aastapäewa pühitsemisele. Tallinn seadis enese hommikul lipuehtesse ja trammidel ning omnibustel lehwisid rõõmsasti lipukesed.

Päewal käis Wabariigi President K. Päts Soome saatkonnas isiklikult meie wennasrahwa esindajale õnne soowimas Soome wabariigi iseseiswuse aastapäewa puhul.

Kella 5—7 oli Soome saatkonnas wastuwõtt, kus wiibisid Wabariigi Walitsuse liikmed, meie silmapaistwaid tegelasi kõigilt aladelt, kõrgemaid sõjawäelasi, diplomaatliku korpuse liikmeid j. t.

Õhtul kell 8 toimus Eesti-Soome-Ungari liidu korraldusel „Estonia" kontsertsaalis pidulik aktus, millele saabus publikut rohkem, kui kontsertsaal ja rõdud mahutada suutsid. Aktus kujunes südamlikuks poolehoiuawalduseks meie wennasrahwale. Paljud tuhanded kuulasid oma kodudes aktuse ülekannet raadio teel.

Aktuse puhuks oli kontsertsaal kaunistatud loorberipuudega ja Eesti ning Soome lippudega. Poodiumil asetses „Estonia" ja Riigi Ringhäälingu ühendatud sümfooniaorkester.

Aktusele olid saabunud Peaminister K. Eenpalu, välisminister K. Selter, sõjaminister P. Lill, põllutööminister A. Tupits ja siseminister R. Weermaa, mõlemad kirikupead — piiskop H. B. Rahamägi ja metropoliit Aleksander, Riigiwolikogu esimees prof. J. Uluots, Ülemlinnapea kindral J. Soots, Riigikohtu esimees K. Parts j. t. nimekaid awalikuelu tegelasi.

Täpselt kell 8 saabus Sõjawägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner Eesti-Soome-Ungari liidu esimehe A. Jürima ja abiesimehe W. Alttoa saatel. Ülemjuhataja saabumist terwitati püstitõusmisega ja „Porilaste marsi" helidega.

Aktuse awas Eesti-Soome-Ungari liidu esimees A. Jürima, öeldes, et oleme täna nii suurel hulgal siia kokku tulnud, et pühitseda wennasrahwa Soome rahwa 21. iseseiswuse aastapäewa. Soome ja Eesti on sellega riiklikku iseseiswust kasutanud ühepalju aega, kuid sisuliselt wõttes on meie wennasrahwas soomlased elanud palju kauemat aega peagu iseseiswa rahwana, aga ka tol ajal, millal Eesti elas weel wäga kitsastes oludes, olid juba kahe rahwa wahel loodud tihedad sidemed, mis on kestnud tänini.

See sõprus awaldus eriti meie Wabadussõja päewil, millal Soomest tulid wabatahtlikud, et aidata kaitsta Eestit ja saawutada Eesti iseseiswust.

Oleme wäga tänulikud Soome rahwale selle abi eest.

Käesolewal silmapilgul seisawad nende kahe riigi eesotsas juhid — Soomes president K. Kallio ja Eestis President K. Päts, kes mõlemad on tuntud kui suured hõimuliikumise pooldajad. See peab kindlustama weel rohkem sõprust ja head läbikäimist kahe riigi wahel. Soowin, et see sõprus mõlema wennasrahwa wahel edasi kestaks ja läkitan aastapäewa puhul meie parimad soowid Soome rahwale ja Soome riigile.

Awasõna järele asus kõnetooli välisminister K. Selter, kes ütles oma terwituses:

„Täna pühitseb Soome oma kahekümneesimest iseseiswuse aastapäewa. On wägagi mõistetaw, et kogu Soome rahwas tänasteşt pidustustest lunre rahulolu ja heameelega osa wõtab. Iga kultuurrahwa kõrgemaks aateks on tema poliitiline iseseiswus.

Selle iseseiswuse saawutamiseks on wõidelnud terwed generatsioonid Soome rahwast ja annud tuhandeid soomlasi oma elu.

21 aastat tagasi tewstati Soome iseseiswuse aade. Ja Soome rahwas on oma iseseiswust kasutanud nii, et see on tulnud õnnistuseks kogu rahwale ja riigile. Seepärast ongi iseseiswuse aastapäew isiklikuks pidupäewaks igale soomlasele.

Meie, eestlased, elame täna kaasa Soome rahwa rõõmule, nagu me oleme walmis elama kaasa ka tema murebele. Ja meie soowime, et Soome riigil tulewikus läheb käiks sama õnnelikult, kui möödunud kahekümne ühe aasta jooksul."

Wälisministri kõne wõeti wastu suurte kiiduawaldustega. Kõne järele mängiti Soome hümni.

Järgnes Soome saadiku P. Hynninen'i kõne.

Järgnes Eesti hümn. Aktuse peokõne oli dotsent dr. Kustaa Wilkunalt „Eesti ja Soome talupojakultuurist".

Kõne oli samuti eestikeelne ja äratas üldist tähelepanu.

Muusikalises osas Estonia ja Riigi Ringhäälingu ühendatud sümfooniaorkester prof. J. Aawiku juhatusel esitas Armas Järnefelti, Jean Sibeliuse ja Robert Kajanuse helindeid. Wägewasti kõlas Sibeliuse „Finlandia", haarates kuulajaid oma sügawusega.

Otse maruliste kiiduawalduste osaliseks sai Soome ooperilaulja Wäinö Sola, kes esitas mitu soome heliloojate laulu. Kunstnik pidi andma hulk lisapalu ja sai sületäie lilli.

Lõppsõnas Eesti-Soome-Ungari Liidu abiesimees W. Alttoa tänas Liidu nimel kõiki, kes on endale ülesandeks seadnud sümendada sõprust kahe wennasrahwa wahel.

See saalitäis rahwast tõendagu sümboolselt seda, et Eesti rahwas elab elawalt kaasa Soome rahwa pidupäewale

ja Soome külalised wiigu kaasa teadmine, et Soome rahwa rõõm on meie rõõm.

Ülewas meeleolus lahkuti aktuselt.

Wabariigi Presidendi K. Pätsi õnnesoow Soome presidendile.

Wabariigi President Konstantin Päts saatis Soome wabariigi aastapäewa puhul president Kyösti Kalliole järgmise õnnitlustelegrammi:

Jagades kogu südamest rõõmu, mida tunneb Soome rahwas oma riigi aastapäewal, palun Teid, Härra President, wõtta wastu minu soojemad õnnitlused, mida läkitan koos Eesti rahwaga Teie isiklikuks õnneks ning wennasrahwa hüwanguks ja eduks.

Konstantin Päts

Eesti Wabariigi President.

Välisministri õnnesoov.

Wälisminister K. Selter saatis Soome wälisministri asetäitjale Woionmaale järgmise telegrammi:

Soome Wabariigi aastapäewal palun Teid, härra Minister, wõtta wastu parimad soowid wennasrahwa õnneks ja hüwanguks.

Karl Selter

Wälisminister.

Riigivolikogu.

Riigihoiukassad rahvale kättesaadavamaks.

Vastav seaduseelnõu võeti 1. lug. vastu. – Põllutööliste seaduse arutusel rohkesti sõnavõtte.

Koosolek algas kell 5.20 min. p. l. Juhatas esimees prof. J. Uluots. Wabariigi Walitsuse liikmeist wiibisid koosolekul Peaminister K. Eenpalu, põllutööminister A. Tupits, sotsiaalminister O. Kask, teedeminister N. Wiitak ja majandusminister L. Sepp.

Esimese punktina tulid koosolekul arutusele

Riiginõukogu parandused Riigiwolikogu poolt wastuwõetud Toornahkade wäljaweo kontrolli seaduse eelnõus.

Mainitud parandused on enam redaktsioonilist laadi peale paranduse paragr. 6-das, kus Riiginõukogu poolt toornahkade wäljaweo erimaksust laekunud summade aruannete ja eelarwe läbiwaatamise komisjoni koosseisu wõetud ka Kaubandus-tööstuskoja esindaja.

Komisjon teeb Riigiwolikogule ettepaneku ühineda tehtud muudatustega peale muudatuse paragr. 6-das. Aruandja **M. Rõigas** (Tartumaa) komisjoni ettepanekut põhjendades wäitis, et Kaubandus-tööstuskoja esindaja sissewõtmine pole millegagi oluliselt põhjendatud.

Rwkl. **J. Tõnisson** (Tartu) teatas, et kuna komisjonis on soowitatud mainitud komisjoni täiendada weel Ühistegewuskoja ning Maatööliste ja wäikemaapidajate koja esindajaga, seda pole aga peetud wajalikuks, seepärast pole wajadust sinna wõtta ka Kaubandus-tööstuskoja esindajat.

Rwkl. **K. Jürison** (Tallinn) arwas, et Kaubandus-tööstuskoja esindaja wõiks selles komisjonis olla siiski kasulik, ning tegi ettepaneku paragr. 6 wastu wõtta kujul, nagu ta wastu wõeti Riiginõukogus.

Rwkl. **A. Piip** (Tartu) teatas, et ta hääletab Riiginõukogus tehtud muudatuste wastu, märkides, et

Riiginõukogu ülesanne ei ole teha redaktsioonilisi parandusi.

Hääletusele üle minnes lükati K. Jürisoni ettepanek tagasi, ning wõeti komisjoni ettepanek 36 h. poolt ja 15 h. wastuseismisel wastu.

Seega on seaduses kahe koja seisukohtades ikka weel § 6-das lahkuminek.

Kasutult seisev kapital loovale tööle.

Järgnewalt tuli arutusele

Riigihoiukassa seaduse muutmise ja täiendamise seadus.

Aruandja **E. Arnower** (Läänemaa) andis pikema ülewaate seaduse kohta, märkis, et sellega tahetakse Riigihoiukassa tegewust laiendada. Riigihoiukassa on ostnud meie Maapanga ja teiste krediitasutuste pantlehti, täites seega suuri ülesandeid. Senini on awatud agentuure 116 postiasutuse juure, kuid omawalitsuste juures weel mitte. Eraasutuste juures on tahetud

luua agentuurid eriti kooperatiiwühingute juures,

ja kohtades, kus puuduwad rahaasutused. Ka protsendimäära on nüüd tõstetud — ja nimelt 4-jale. Seaduse juures wõttis sõna rwkl. **R. Penno.** Ta tähendas, et on hea, kui seaduses tehtawad muudatused wõimaldawad luua olukorra, mis wälja toob senini kasutult sukasääres seisnud rahad. Ta awaldas aga kartust, et seaduse muutmisega luuakse olukord, kus riigihoiukassa agentuurid kujunewad konkureerijaiks maa ühispankadega. Kui tahetakse, et uued riigihoiukassa agentuurid ei kujuneks ühispankade hoiusummade wähendajateks, peaks neis olema raha protsent wähem.

Aruandja **E. Arnower** waidles wastu R. Pennole, märkides, et uute hoiukassa agentuuride loomine

pole mõeldud mingiks konkurentsiks ühispankadele,

kuna neid asutatakse kohtadesse, kus puuduwad ühispangad ja krediitasutused, ja selleks, et wõimaldada kodanikel raha kogumist hoiukassas. Kodanikul on nende kassade wastu igal pool usaldus, kuna riik oma waradega kassade eest wastutab. Teiseks — hoiukassade kaudu kogutud summad

lähewad pikaajaliste odawaprotsendiliste laenude kaudu tagasi põllumajandusse

ja aitawad seda üles ehitada. Ühispangad annawad põllumajandusele ikkagi ainult lühiajalisi laene. Nende laenude protsent on ka liialt kõrge põllumajandusele.

Hääletusele üle minnes wõeti ka seadus 1. lugemisel esitatud kujul wastu.

Põllutööliste haiguskindlustus lahendatakse üldise haiguskindlustuse korras.

Kolmanda punktina oli päewakorras

Põllutööliste seadus 2. lugemisel.

Seadus oli arutusel 2. lugemisel juba möödunud nädalal, kusjuures arutamine jäi pooleli § 21-a juures, millise paragrahwi uuena esitas rwkl. L. Metslang.

Esimees **J. Uluots** teatas selle paragrahwi kohta, et kuna temaga suurendatakse riigi kulusid, ei saa Riigikogu töökorra seaduse kohaselt seda ettepanekut praegu otsustada.

Rwkl. **L. Johanson** (Tallinn) tegi ettepaneku wõtta § 21-a wastu järgmiselt: Põllutööliste arstiabi ja haiguskindlustus korraldatakse eriseaduse alusel.

Sotsiaalminister O. Kask: Sisuliselt ei saaks waielda wastu L. Johansoni ettepanekule. Aga see ettepanek ei ole õigel kohal. Juba eelmisel arutlusel tähendasin, et walitsus on wõtnud uue haiguskindlustuse seaduse juures kaalumisele ka põllutööliste haiguskindlustuse küsimuse. Seepärast ei ole see norm kohane siin. Seda küsimust korraldawad eriseadused.

L. Johanson wõttis teistkordselt sõna, kaitses oma ettepanekut, märkides, et Töölepingute seaduses on ka töölised arwatud haiguskindlustuse alla.

Rwkl. **O. Gustawson** (Pärnumaa) pooldas L. Johansoni ettepanekut. Rwkl. **A. Piip** toonitas, et L. Johansoni ettepanek tähendab õieti soowiawaldust Walitsusele, et Walitsus säärase seaduse esitaks. Ja seepärast ta toetab seda ettepanekut.

Sotsiaalminister O. Kask: Tähendasin juba, et Walitsus küsimust lahendada soowib ja

esitab ka wastawa eelnõu, et põllutöölised haiguskindlustuse alla arwatakse.

Ent sellesse seadusesse ei ole mõtet seda punkti sisse wõtta. Haiguskindlustuse küsimused lahendatakse üldise haiguskindlustuse korras. Ja parlamendist oleneb, kas tulewad haiguskindlustuse seadusse wastawad normid, wõi lahendatakse küsimus hoopis eriseadusega.

Aruandja T. Kind (Wiljandimaa) waidles wastu L. Johansoni ettepanekule, wäites, et see pole ka sisuliselt kooskõlas seadusega.

Kui walitsus oleks olnud wastu põllutööliste haiguskindlustusele ja arstiabi seadusele, siis oleks ehk wõinud seda paragrahwi wõtta seadusse. Praegu pole selleks wajadust.

Rwkl. **L. Metslang (Tallinn)** tähendas, et kui Riigiwolikogu wõtab wastu selle paragrahwi, on walitsusel hiljem kergem teostada ka wastawat seadust.

Rwkl. **J. Kaarlimäe** (Pärnumaa) waidles wastu L. Johansoni ettepanekule, wäites, et nii suure ulatusega küsimust ei saa nii kiiresti otsustada.

Hääletusele üle minnes lükati L. Johansoni ettepanek tagasi.

§ 22 juures, mis kõneleb, et sõjawäkke kordamisõppustele kutsutud töölisega ei saa töölepingut lõpetada, wõttis sõna rwkl. **A. Jürima** (Tartumaa), tehes ettepaneku anda paragrahw tagasi komisjoni, et seda täiendada lõikega, et ka tööline ei saa kordamisõppuste tõttu lõpetada töölepingut, waid peab pärast kordamisõppusi ilmuma tööle tagasi.

Aruandja **T. Kind** waidles wastu A. Jürimale, tähendades, et seadus näeb juba ette, kuidas ja kunas tööline wõib lõpetada töölepingu.

Hääletusel lükati A. Jürima ettepanek tagasi ja wõeti paragrahw esitatult wastu.

Töölepingu murdmine ja kahjutasu.

§ 23. juures, mis kõneleb töölepingu murdmise puhul kahjutasu maksmisest, wõttis sõna rwkl. **A. Laur** (Wiljandimaa). Ta tegi ettepaneku § 23 muuta nii, et tööandja lepingu murdmise korral peab tasuma palga — aastase wõi pikema aja lepingu korral kuni lepinguaja lõpuni, kuid mitte enam kui 1 kuu eest. Ja mitte enam kui 2 nädala eest töölisele, kellel tööleping alla ühe aasta. (Seaduses olid need normid wastawalt 3 kuud ja 1 kuu.) Põllutööline lepingu murdmisel tasub tööandjale kahjutasuna palga, mis ta oleks saanud töölepingu lõpuni, kuid mitte enam kui 1 kuu eest, kui leping sõlmitud aastaks ja mitte enam kui 2 nädala eest, kui leping sõlmitud lühemaks ajaks kui aasta.

Rwkl. **L. Johanson** (Tallinn) esitas ettepaneku jätta selle paragrahwi teine lõige, mis käsitab töövõtja poolt kahjutasumist töölepingu murdmisel, seadusest wälja.

Järgnes waheaeg, mille lõppedes koosolekut juhatama asus **abiesimees A. Anderkopp.**

Rwkl. **M. Reiman** (Järwamaa) sõna wõttes esitas ettepaneku anda § 23 tagasi komisjoni. Edasi ta märkis kahjutasu nõudmiste kohta, et

peremehelt saab selle küll kätte, põllutööliselt aga on seda saada raske,

kuna ta on liikuw inimene ja sageli warandusetа. Kaalumist nõuab weel ka punkt, kunas peab tööline lahkuma, kui temale üles öeldud. Seadus näeb ette, et kohe. Seda on aga raske nõuda, kuna inimesel pole wõib-olla kohe korterikki wõtta.

Rwkl. **J. Kaarlimäe** (Pärnumaa) rõhutas, et L. Johansoni ettepanek on äärmiselt ühekülgne. Ta tõi ette ka asjaolusid, mis põllutöö juures ette tulewad ja mille poolest põllutööline suuresti erineb wabrikutöölisest. Seepärast

sundabinõud on selles osas isegi kahjulikud

— peremees ei julge sulast wõtta, sulane jälle ei julge teenima minna. Põhimõte, mida ette tõi rwkl. A. Laur, on täiesti õige.

Rwkl. **L. Wahter** (Narwa) märkis, et ka põllutööliste teenistusleping on tawaline leping ja seepärast peaks tema juures käima samuti Balti Eraseaduse järele. See määrab, et kui wahekord lõpetatakse wõi rikutakse ühe osalise poolt, on teisel poolel õigus nõuda terwe kokkulepitud aja kohta. Öeldakse weel, et see paragrahw on ühenduses kriminaalsanktsioonidega. Teatud piires on ta seda tõesti. Aga need ei tee ülearuseks paragrahwi. § 23 kaitseb nimelt töölist ja kaitseb tööandjat.

Rwkl. **O. Gustawson** (Pärnumaa) pooldas ka lepingu tagasiandmist komisjoni. Ta waidles wastu ka L. Johansoni ettepanekule.

Rwkl. **A. Jürima** (Tartumaa) wäitis, et selle paragrahwi järele on sulane isegi paremas olukorras kui peremees. Mis puutub kriminaalsanktsioonidesse, siis kui neid tahetakse kasutada, siis wõiks seda teha waid korral, kui pooled pole nõus kahjutasu maksma. Teisel juhul on kriminaalsanktsioonide sissewõtmine asjata. Seepärast tuleks wõtta seadusse ühekuine ülesütlemise tähtaeg ja samuti, et tööline jätab 1 kuu palga peremehele.

Wahepeal teatas juhataja, et rwkl. L. Johanson on oma ettepaneku tagasi wõtnud.

Aruandja **T. Kind** sõna wõttes ühtus arwamisega, et § 23 on raskem tööandjale kui töövõtjale. Et küsimust põhjalikult kaaluda,

wõttis ta paragrahwi tagasi uueks arutamiseks komisjonis.

Karjalaste vanuse alammäär tekitab vaidlusi.

§ 24, mis kõneleb, et

lapsi alla 10 aasta on keelatud palgata põllutöölisteks,

tekitas rohkesti sõnawõtte ja waidlusi.

Esimesena wõttis tema kohta sõna rwkl. N. **Kaliste** (Petserimaa), tehes ettepaneku anda paragrahw tagasi komisjoni. Ta märkis, et põhimõtteliselt ta pooldab seadusse wõtta laste põllutöölisteks palkamise keeld, kuid arwesse wõttes kohalikke olusid, ei saa seda siiski pooldada. Sellega asetataks paljud maal elawad inimesed ja maata lasterikkad perekonnad raskesse seisukorda. Nii kaua kui meil pole täielikult korraldatud laste eest hoolitsemine, ei saa meie nõuda, et waesemas perekonnas laps saaks wastawalt kaetud ja toidetud — ja seepärast on parem, et ta teenib ise ka natukene. Niisugust arwestust nõuab tegelik elu. Lastewanemad ise on palunud seda keeldu mitte seadusse wõtta.

Rwkl. **K. Kaups** (Läänemaa) sõna wõttes wäitis, et lapsed on meie riigi põhikapital ja raudwara. Kahtlemata on häid ja on ka halbu peremehi. Wiimaste juures lapsed wõiwad sattuda tõesti raskusse ja halba olukorda. Seepärast oleks wajalik maksma panna mingid normid, et perewanemad wõtaksid karjalast kui oma last. Ei tohiks olla takistust kooliajale, ei lapse kõlbelisele korralikule kujunemisele. Seaduses ei saaks aga siiski wälja jätta teatud wanuse miinimumi.

Rwkl. **L. Johanson** pooldas paragrahwi jätmist seadusse, tehes ettepaneku, et wanuse alammäär, millal lapsi wõidakse wõtta ja anda teenistusse, oleks 12 aastat.

Rwkl. **E. Konno** (Wiljandi) tegi ettepaneku kustutada seadusest see paragrahw. Oma ettepaneku põhjenduseks ta märkis, et olukordi arwestades näib, et neile wanemaile, kelledel selleks wajadus, peab andma wõimalus last karja anda. Kui seda wõimalust ei ole, kannataksid mõned perekonnad selle all. Keegi poleks wist laste töö poolt, kui wõimaldasid seda olukorrad.

Seadus peaks vanuse alammäära siiski määrama.

Sotsiaalminister O. Kask: Käesolewat eelnõu esitades, wõttis Walitsus laste wanuse alammääraks teenistusse astumisel 12 a., nagu seda ette nägi endine seadus. Siin wäideti, et endine seadus pole leidnud täitmist. Seda täies ulatuses ei saa öelda, kuna tööinspektsiooni ametkond seaduse wastu eksijaile on koostanud protokolle. Wäikese koosseisu tõttu ei ulatu aga tööinspektsioon igale poole. Ja tegeliku elu andmed näitawad, et

alla 12 a. wanuseid lapsi ei wõeta palju teenistusse.

Ma arwan, et need lapsed, kes 10—12 a. wanad on ja palgatakse karjaseks, on tugewama terwisega, sest waewalt nõrga terwisega last selles wanuses palgatakse. Sellest ei ole kasu sellel, kes teda palkab. Tegelikult ei too see suuri muudatusi — karjaste arw on meil üldse wähenenud, nii et

see norm wõiks ikkagi olla 10 aastat.

Kuid mina waidlen siiski selle wastu, nagu rwkl. Konno ette tõi, et üldse aastate alammäär kaotada.

Lõpetades märkis minister, et siiski ei wõidaks wanuse alammääras alla 10 a. minna.

Rwkl. **A. Jürima** (Tartumaa) waidles ka wastu paragrahwi kustutamise ettepanekule. Laste karjaskäimise juures tuleb silmas pidada, et nad oleksid füüsiliselt selleks küllalt tugewad. Iga inimese kohus on teha tööd — ja seda peawad õppima tegema ka lapsed.

Rwkl. O. Gustawson waidles samuti waste paragrahwi kustutamisele seadusest. Wähemalt 10-a. alammäär peaks jääma seadusse.

Sõna wõtsid weel rwkl. **A. Rei** (Saaremaa) ja **K. Jürison** (Tallinn), kes mõlemad pooldasid seaduses wanuse alammääraks laste juures 10 a. Sama seisukohta jagas ka oma sõnawõtus rwkl. **M Sõrra** (Tartumaa).

Kuna koosolek oli kestnud neli tundi, tehti ettepanek tema lõpetamiseks. Hääletusel wõeti ettepanek ka wastu. Seega jäi § 24 arutamine pooleli ja jatkub järgmisel koosolekul.

Kergu haridusseltsi juubel.

Pühapäewal, 4. dets., pühitses Kergu Haridusselts Pärnumaal oma 25-a. tegewuse juubelit ja lipu õnnistamist. Sel puhul korraldati Kergu rahwamajas pidulik aktus, mille awasõnad lausus seltsi esimees K. Jaaniste. Seltsi uue ning maitseka lipu õnnistamist toimetas luteriusu kombe kohaselt õp. Ph. Tammaru ja ap.-õigeusu kombe järgi preester A. Waht. Seejärgi anti seltsi naissektsiooni liikmete poolt lipp üle seltsi esimehele.

Ülewaate seltsi 25-a. tegewuse kohta esitas seltsi sekretär A. Jalakas.

Aruandele järgnes E. Haridusliidu esindaja P. Wahi aktusekõne. Kõneleja tõi ühtlasi terwitusi E. Haridusliidu poolt ja kinnitas naela seltsi uue lipu wardasse. Järgnesid rohked terwitused ümbruskonna organisatsioonidelt ja mälestusnaelte löömised, milliseid üldse kinnitati 19 uue lipu wardasse.

Telegraafi teel oli terwitusi läkitanud juubilarile haridusminister kol. A. Jaakson, Pärnu maawanem J. Marksoo ja maakoolivalitsuse juhataja A. Lusik.

Kergu Haridusseltsi praeguse juhatusse kuuluwad: K. Jaaniste, kes on ühtlasi ka seltsi näitetrupi ja laulukooride juhiks, J. Mäekask (abiesimees), A. Jalakas, M. Jürgens, J. Kandimaa (laekur), J. Haas, A. Walguta, J. Joonsaar ja J. Murruste.

Mironase uus walitsus Leedus.

ETA. Kaunas, 6. dets.

(Elta.) Peaminister Mironas esitas walitsuse lahkumispalwe. President Smetona tegi Mironasele ülesandeks moodustada uus walitsus.

Uude walitsusse kuuluwad Mironas peaministrina, senine wälisministeeriumi peasekretär Urbshys wälisministrina, Leonas siseministrina, Tonkunas haridusministrina, Indrishiunas rahaministrina, senine sõjakooli juhataja kindral Musteikis kaitseministrina, senine apelatsioonikohtu esimees Gudauskas kohtuministrina, senine haridusministeeriumi osakonnadirektor Germanas teedeministrina ja senine põllutööministeeriumi sekretär Skaisgiris põllutööministrina.

Seega jääwad oma kohtadele peaminister Mironas, siseminister Leonas, haridusminister Tonkunas ja rahaminister Indrishiunas.

Lisaks teatab Saksa telegraafiagetuur DNB, et peaministri asetäitjaks nimetatakse Leedu saadik Londonis Balutis. Sedasama teatab ka Reuter.

Poola-Leedu lähendamistöö.

ETA. Warssawi, 5. dets.

(DNB.) Poliitilise organisatsiooni „Zarzewie“ ülemnõukogu esimeheks waliti eilsel üldkoosolekul peaministri abi Kwiatkowski. Mainitud organisatsioon mängis enne Maailmasõda Poola üliõpilaste wabadusliikumises silmapaistwat osa. „Zarzewie“ organisatsiooni eesmärgiks wälispoliitilisel alal on esmajoones normaliseerida Poola-Leedu suhteid.

Mironas,
Leedu peaminister.

Viinauimas pussitajaks.

Teisipäewa õhtul kella 7 ajal Tartus, Wõru t. 47 on Eduard Häusler löönud oma korterikaaslasele August Rebasele noaga selga. Haawatu toimetati Erakliinikusse.

Tüli tekkinud sõnawahetusest wiinastatud olekus.

Tulitähistatud nädal on käes.

Hilgelsummad, mis lähevad otstarbetuit kaduma.

Aeg on täis. Nädal raamatu auks on käes. Tuhat toimkonda — mehi, naisi ja noori — on rakendunud waimuwara teenistusse.

Igal inimgrupil on oma taktika, oma mõtekäik, iga koht suhtub eriwiisil ülesandesse, ent miski nähtamatu, kuid fiiski ometi selgesti tajutaw ühendab kõiki raamatusõpru: see sidum, liitew jõud on e e s t i k u l t u u r j a e e s t i k o d a n i k u ü h i s e d w a i m s e d h u w i d.

On tunne, nagu oleks pime, hall jõulueelne aeg tulwil tuliseid tähiseid, mis firge reana suunawad meie rahwa kindlaid samme puhtasse, kargesse õhkkonda.

Meie siht on kauge ja nõudmised suured: ihkame ruttu-ruttu jõuda järele maailma kultuurseimatele rahwastele.

Nii mõtleb paremik eestlastest.

Mõned on isegi pisut kärsitud ja üliagarad, kurjustades wahete-wahel kultuuri ja waimsuse nimel inimestegagi, kellede silmad wäsimusest wajuwad kinni, olles weel mitte lugenud paar-kolm ridagi, rääkimata raamatu arwustamisest ja nautimisest.

Aga töepoolest paremas olustikus ongi kahju, kui inimene — hoolimata teda ümbritsewast kultuurist ja tsiwilisatsioonist — püsib täiel määral weel algelise looduselapsena oma harrastusis ja ajedes! Kogub ja korjab hoolega, higiga ja waewaga kirewaid, läikiwaid, sillerdawaid asjakesi ja esemeid, milledel pole praktilist rakenduspunkti ega mõju ilumeele arendamiselegi.

Kuid mis weel pahem: kodanik Eestis joob ära alkoholina ja pahwib suitsuna õhku aastas üle 30 (kolmekümne) miljoni k r o o n i. Ning ei aimagi alati, kui palju waimu, elu, ilu wõiks aidata luua selline hiigelkapital!

Milliseid mugawusi pakkuda rahwamajade, lugemislaudade, klubide näol! Millised kapid täita paremaist parimate raamatutega! Kui palju majesteetlikke haridustempleid püstitada wanade, popslikult-madalate ja kõdunewate asemele...

Inimene, loodusе kroon ja ehe, elawa jumala laps, warustatud wiie suurepärase meelega, ei märka sageli kõrwuti tühja-tähjaga tuld, mille Prometheus töi taewast alla inimese hüwanguks.

Ta ei taju waimu, mis peitub kaasinimese peas ja põues ning kehastub trükikunsti ime kaudu raamatuks.

Mõttepärlid, selged ja särawad nagu lapsepisar, weerewad tast mööda lõputu reana, ometi ei ehi ta nendega oma sisemaailma.

Tuleb leppida olukorraga. Igas ühiskonnas püsib teatud hulk kodanikke mõtte- ja ideedelagedana, külmana ja elutuna nagu polaarmöö jääwäli.

Ent igal rahwal on ka rida mehi, naisi ja noorureidki, kes pühendawad oma elu kõigele kaunile ja ülewale kõrwuti igapäewase tööga.

Selliste õilisolendite kaudwal positiiwsel jõul elab, areneb ja püsib igawesti raamat.

Rahwa waimsuse aretamine nõuab kannatlikkust ja wisadust, ent töö tasub waewa. Sellepärast wasardagem taas elawa sõna abil inimmõistust nagu rauda, et ta kuumenedes heidaks fädemeid, elustuks, arwustaks ja waliks raamatut.

Ning heast hoiaks kinni kogu hingejõuga.

Nii sisustagem tulitähistatud nädalat.

Juuli Steinmann.

Teedeminister reedel Paides.

Avab keskpäeval jaamahoone ja kõneleb õhtul Rahvamajas.

Nagu meie lehes juba warem teatatud, toimub Paides raamatunädala aktus ka reedel, 9. detsembril. Nüüd on selgunud, et samal päewal kella 12—13 ümber toimub uue jaamahoone awatalitus, milline algab waimuliku talitusega praost G. Pärlilt, millele järgneb awasõna ja ehituse ülewaade. Seejärgi awab uue jaamahoone teedeminister R. W i i t a k. Järgneb lõpusõna ja kooswiibimine kutsutud külalistele malewa ruumes.

Kell 19 algab rahwamajas Järwamaaliidu Paide osakonna korraldusel aktus, kus kõneleb ka esineb teedeminister. Aktust kaunistawad meeskoori ja kaitseliidu orkestri ettekanded.

Raamatunädal Paides on seni näidanud elawat huwi selle üritusе wastu. Seda kinnitab arwukas osawõtt aktustest kui ka raamatunäituse külastajate arw, milline olnud üle wotuste suur. Seejuures ei ole huwitusета jälgida kõneluši näituse ruumis ja selle ees. Kurjad keeled teawad jutustada isegi seesugusest anekdootlikust tõsiloost, kus gümnaasiumi ja erikooli lõpetanud isik on tundnud ennast solwatud asjaolust, et temataolistele n ä i d a t a k s e Paides r a a m a t u t, kuna tema olewat ometi näinud waremaliki raamatut ja sellest isegi õppinud! Suur enamus paidelast siiski teab, et näitusel on märksa sügawam mõte, kui n ä i d a t a raamatut kui seesugust (nagu imelooma!) rahwale, ollakse huwitatud meie kirjandusturu rikkalikust toodangust ja raamatu arengust. Üldiselt tulebki hinnata tõsiselt Paide raamatunäituse sisukust, kuigi waheşt populaarteaduslikku ja erialalist kirjandustki wõinuks olla esitatud rohkem, eriti ka arstiteaduslikku kirjandust. Kuid Paide oludes on näitus ta praeguses kujus täiesti hea.

Ei saa lõpuks jätta märkimata ka seda, et rõõmustawal kombel on raamatukaupluseđ kohapeal reageerinud nädalale ja olutanud tähelepanu ka akende dekoreerimisele kirjandusega. Wäljapanekud peagu eranditult akendel on huwitawad, maitsekad ja head.

Paide raamatunädala heaks kordamineкuks aitab aga suuresti kaasa ka reedene aktus, mispärast on ka loota selleşt rohkearwulist osawõttu. Aktusel peale kõnede osa on ette nähtud ka deklamatsioone ja katkendeid.

Mäo wallawolikogu oli koos.

Mäo wallawolikogu koosolekul wõeti wastu lisaeelarwe nr. 1 Kr. 800 suuruses, milline summa läheb Mündi algkooli kõrwalhoone ehituse lõplikuks tasumiseks. Wolikogu poolt lükati tagasi wallawalitsuse ettepanek Walgma—Seinapalu 3. kl. tee awaliku korrashoiu alla kuuluwate teede nimekirjast kustutamine.

Naiskodukaitse jõululaat Paides.

Pühapäewal, 11. detş., korraldab N. K. K. Paide jaoskond Järwa malewa staabi ruumes traditsioonilise jõululaada. Kuna jõululaada korraldamiseks on palju tööd tehtud, siis wõib loota ka selle õnnestumist.

Pühapäeval Paides käsipalliwõistlused.

Pühapäewal peetakse Paides „Järwapoegade" korraldusel hooaja esimesed käsipalliwõistlused. Kohtuwad wõrk- ja korwpalliš Paide koolide koondusmeeskonnad „Järwapoegade" meeskondadega. Wõistlused peetakse Tuletõrje Ühingu saalis ja algawad kell 4 pärast lõunat.

Traktorijuhtide ja motoristide kursused Jänedal.

Põllutöökoja korraldusel algawad Jäneda põllutöökoolis 12. detş. motoristide ja traktorijuhtide kursused, mis kestawad 22. detş., millal algab pühade waheaeg. Uuesti algawad kursused 9. jaan. ja kestawad 21. jaanuarini. Kursustest osawõtjaid tuleb kewadel famas sooritada wastawad künnikatseđ, mille järele wälja antakse tunnistuseđ. Osawõtjaid registreeritakse Jäneda Põllutööteskoolis ja Amblas kohaliku maatulunduskonsulendi juures.

„Tuled karidel" Piiometsas.

Laupäewal, 3. detş., esitati Piiometsa rahwaraamatukogu seltsi näitetrupi poolt Anari rahwamajas R. Rauniku näidend „Tuled karidel." Külaliste ettekandest oli osawõtt elaw ja see leidis üldist pooleholdu.

„Potilill ja karusammal" Võhmutal.

Wõhmuta haridusseltş korraldab pühapäewal, 11. detş., kohaliku algkooli ruumes näitekursuste lõppemise puhul pidu-õhtu, kus ette kantakse kursuslaste poolt õpitud Enn Waiguri rahwatükk „Potilill ja karusammal," E. Haridusliidu näitekunsti konsulendi K. Meritsa lawastusel.

Harald Sikka mõisteti õigeks.

Möödunud talwel warastati Nõmküla walla mehel Johannes Lemmingil Jõgisoo metsast propse 20 kr. wäärtuses. Propsikoormaga nähti Lemmingi metsa poolt tulemas Ambla walla elanikku Harald-Woldemar Sikka, kes warem korduwalt warguste eest karistatud. Sikka ei oma metsa ega walmis metsamaterjale, mispärast mõned tuttawad temalt päriseid, kust propsid saanud. Sikka wastanud, et ostnud propsid Tertsiuselt, kes aga kinnitas, et Sikkale omast metsast midagi müünud ei ole.

Pärast warguse ilmnemist seletanud kahjusaaja Lemmingile Bruno Tertsius, kes hiljem wõttis endalt elu, et propsid warastanud tema ja müünud ära. Kahjusaaja ei taibanud aga selgitada, kellele propsid müüdud ja kes oli abiks propse metsast wälja wedamas, kuna Tertsiuselendal puudus hobune. Nii jäigi selgumata, kas siiski Sikka seletus, et propsid ostis Tertsiuselt, ei olnud õige ja et propsid olid pärit mitte Weeberi metsast, waid mujalt.

Rakwere ringkonnakohus 5. detsembril selle asja arutanud läbi, leidis, et Sikka süü ei ole küllaldaselt tõendatud ja mõistis ta kohtulikult õigeks. Sikka oli selles asjas eelwangistuses wahi all.

„Talu" agent pisivekslite võltsijana kohtus.

Wõltsis kuus wekslit kokku 56 kr. 6 snt. peale ja sai karistuseks kuus aastat wangimaja.

Esmaspäewal, 5. detsembril oli Rakwere ringkonnakohtus Paides wastuşt andmas kuue weksli wõltsimises kinnitusseltş „Talu" agent Hugo Rägastik, 25 a. wana. Kõikides asjades tunnistas Rägastik end süüdi, ja teda karistati igas asjas üheaastase wangimajaga.

Rägastik elutses Tapal ja hankis seal ja ümbruses kinnitusseltş „Talule" kinnitusi. Oma hanketööga ulatas Rägastik ka Nõmküla walda, kus sõlmis mitme talunikuga hoonete kinnitusеđ, millesuures osa kinnitusmaksudest jäi wõlgu. Oma ülemusele, inspektor August Kreutzwaldile saatis Rägastik wekslеid. Et wekslіandjad oma wekslеid tähtpäewadel wälja ei ostnud, teatas Kreutzwald neile wekslite olemasolust ja tuletas meelde kohuste täitmise wajadust. Selgus, et keegi Rägastikule wekslit andnud ei olnud, ja et wõlgu jäänud kinnitusmaksude osad olid Rägastikule tasutud rahas, kuna wekslid osutusid wõltsituks.

Nii oli Rägastik wõltsinud Ernst Liiwaku allkirja 6,60-kroonilisel wekslil, Karl Luuki allkirja 3,50-kr. wekslil, Karl Liiwaku allkirja 17,66-kr. wekslil, Paul Roosma allkirja 15-kr. wekslil, Johan Ottemaa allkirja 4,50 kr. wekslil ja August Kreewi allkirja 9-kroonisel wekslil. Kokku kuus wekslit 56 kr. 6 sendi wäärtuses.

Rägastik on warem warguse eest karistatud ja praegu ühes raiskamise loos süüdistataw.

Ebasoovitavaid nähteid Aegviidu Turistide Kodus.

Kui kodu ökonoom harrastab alkoholimüüki.

Wiimasel ajal on Aegwiidu turistide kodu ümber tekkinud halwamaiguliši kuuldusi, mis kahjuks wastawad ka tõele. Nimelt ulatusiđ ametiwõimude kõrwu jutud, et turistide kodu on muutunud salajaseks joogikohaks, kus salaja kaubitsetakse alkoholsete jookidega. Selle tõttu korraldati seal hiljuti peetud maskeraadil politsei poolt kaitseliitlaste kaasabil wäike „oblaawa", mis küll pahandas peowõõraid, kuid oli tarwilik kodu ökonoomi korrale kutsumiseks. Ökonoom August O t s a wastutusele wõtmiseks salajases alkoholiga kaubitsemises on protokoll koostatud ning loodetawasti teewad olukorrast tarwilisi järeldusi ka turistide kodu järelewalweasutuseđ. Seşt meie kaunimaid wõljasõidukohti peaks tõesti olema ka sisemiselt puhas.

Salgamine tõi rängema karistuse.

Albu walla mehi Hugo Mandla, endise nimega Malswel sai 6. detsembril Rakwere ringkonnakohtult Paides karistada warguse eest kolmeaastase wangimajaga ühes õiguste kaotamisega.

See oli 13. oktoobril l. a., kui Esna walla talunik Martin Luht oma perega läks Paide laadale. 7-aastane poeg wiidi naabri Miina Lasti tallu. Nii jäi Luhtide talu ilma walweta. Lastide juures peatus famal ajal nende sugulane Mandla, kes kuulis, et Luhtid läinud laadale ja talu tühi. Lastide talust lahkudes sõitis Mandla Luhtide talu juunas wälja, lubades minna Albu walda oma wanemate poole. Hiljem nähti Mandlat jalgrattal sõitmas mitte Albu, waid Paide poole.

Luhtide talust warastati laadapäewal paar säärsaapaid, kahed pükşid ja muud, kokku 53 kr. 50 sendi wäärtuses. Kahtlus selles warguses langes Mandlale, kes warem korduwalt karistatud warguste eest.

Kohtus Mandla end süüdi ei tunnistanud, kuid tema süü leiab tõendamist ja kohus määras talle wõrdlemisi ränga karistuse.

Asunik veksleid võltsimas.

Wäätsa asunik Karl Mihkli p. Kallaste, endise nimega Groşs, 43 a. wana, andis 6. detsembril Rakwere ringkonnakohtus Paides wastuşt kolmes wekslі wõltsimise asjas, millistes tunnistas end süüdi ja sai igas asjas karistuseks üks aasta wangimajа.

Läinud maikuus tuli awalikuks, et Kallaste oli andnud 1935. a. ühe 45,50 kr. wekslі seemnerukki laenu kindlustuseks, mis kandis Reinhold Schiffi pealkirja, mida aga wiimane omaks ei tunnistanud. Juurdlusel seletas Kallaste, et Schiffi allkirja oli tema wekslile kirjutanud ilma Schiffi teadmata ja nõusolekuta. Panka oli Kallaste andnud ühe 90-kr. wekslі oma wõla pikenduseks, milline kandis Schiffi wastutawat pealkirja, mis osutus jälleşt wõltsituks. Türi tarwitajate ühisuse Wäätsa harukauplusse oli Kallaste andnud oma wõla katteks ühe 20-kr. wekslі, millel leidub Reinhold Schiffi pealkiri osutus ka wõltsituks.

Kapus avastati puskarivabrik.

3. šk. õhtul awastas Kapu rajooni konstaabel Wäinjärwe wallas Ellowere küla metsas koduse puskariwabriku. Konstaabli kohale jõudes oli wabrikus äsja töö lõpetatud ning kohalwibiwad Ellowere küla elanikud Erich R a u s b e r g, Artur I w a n o w ja Erich G a a s a põgenesid metsa, wisates maha pitmanõu walmistaetud puskariga. Puskariwabrik konfiskeeriti ja salawiinaajajate kindlakstegemiseks alustati juurdlust. Märkimiswäärne on, et weel järgmisel päewal olid mitmed sama küla mehed nii joobnud, et wõimatuks osutus neid üle kuulata. Wabriku juurest põgenenud A. Iwanow ja E. Gaasa on kohalike wäikekohapidajate pojad, E. Rausberg juhuslik tööline.

Soome aastapäeva aktus Paide gümnaasiumis.

Teisipäewal, 6. detsembril toimus Paide gümnaasiumi, progümnaasiumi ja kaubanduskeskkooli ühine aktus Soome wabariigi 21. aastapäewa tähistamiseks. Aktusest wõttis peale õpetajas- ja õpilaskonna osa ka koolide peainspektor J. Aawik, kes oli ilmunud koole rewideerima.

Aktus algas lauluga „Onne Eesti" segakoorilt, millele järgnes lühipala soome eluşt õpilase H. Relniku ettekandel. Aktusekõne pidas õpetaja A. Lemnits, kes andis wõrdlemisi ülevaate meie wennasrahwa ajaloost ja selleşt suurest abist, mis Soome riik ja rahwas osutanud meile meie riiklikus ülesehitustöös. Ettekandele järgnes Soome hümn. Aktus lõpetati ühise riigihümni laulmisega.

A. Jürima kõneleb Rakkes.

P ü h a p ä e w a l t o i m u b R a k k e r a h w u s p ä e w.

Eelolewal pühapäewal korraldawad Rakke organisatsioonid kohaliku Jsamaaliidu osakonna algatusel Rakkes rahwuspäewa.

Päew algab jumalateenistusega kell 11 rahwamajas, mille peab õp. M. Saar. Järgnewa aktuse awab wallawanem A. Luht. Aktusekõnega esineb Riigiwolikoguliige ja Põllutöökoja esimees August J ü r i m a.

Kawas on koorilaule haridusseltsi segakoorilt ja orkestri ettekandeid. Õhtul on samas ühine kooswiibimine.

Raamatunädala aktus Annas.

Pühapäewal peeti Anna Haridusseltsi ja raamatu-nädala Anna Komitee korraldusel kohalikus rahwamajas raamatu-nädala aktus, mille awas wallawanem A. Tuur, kes andis ülewaate kohaliku raamatukogu arenemisest. Raamatu tähtsusest kultuurinimese elus kõneles koolijuhataja E. Rungi. Wastawasiuliste kõnedega esinesid weel prl. K. Kägu ja A. Niinemägi. Aktusel esitati rohkesti deklamatsioone ja katkendeid. Elawa osawõtuga aktus lõppes hümniga.

Rahvarohke lõikuspidu Lehtses.

Pühapäewal, 4. detsembril, toimus Lehtses kohalike seltskondlike organisatsioonide ühisel korraldusel tuletõrjeühingu ruumes lõikuspidu. Kõnedega esinesid sel puhul Riigiwolikogu liige dr. A. Miljan, Järwa maanõunik Wold. Tartu ja kirjandusteadlane H. Tarand. Lõikuspidul esitas laule Lehtse segakoor H. Raigna juhatusel. Osawõtt lõikuspeo aktusest ja hiljem järgnenud kooswiibimisest oli elaw.

„Tõusev Nooruse" tellimisvõistlus Järwamaal.

Wastawalt Järwa maanoorte ühenduse maakonnakogu otsusele on wälja kuulutatud maanoorte ajakirja „Tõusew Noorus" tellimis- ja lewitamiswõistlus Järwamaa konwentide ja üksikute maanoorteringide wahel. Wõistlus kestab 15. jaanuarini 1939. a. Iga aastatellimine annab 1 punkti, pooleaastatellimine wastawalt ½ punkti. Tellimisеđ üle 100 annawad punkte kahekordselt. Wõistluse ergutuseks on wälja pandud rikkalikult auhindu.

RN-a lõpuaktus Esnas.

Esna walla raamatunädala komitee korraldab pühapäewal, 11. detş. Peetri rahwamajas raamatunädala lõpu puhul kirjandusõhtu. Kawas on kõneşid, katkendeid ilukirjanduslikest teostest ja muusikalişt ettekandeid.

Raamatunädal A. H. Tammsaare koduvallas.

Pühapäewal, 11. detsembril, korraldab Raamatunädala Albu walla komitee Arawete rahwamajas Raamatunädala lõppaktuse. Aktusekõne peab kirjandusteadlane-kirjanik Bernhard L i n d e, kes kõneleb teemal: „A. H. Tammsaare teekond Wargamäelt Lääne-Euroopasse". Järgnewalt esitawad A. H. Tammsaare ja teiste kirjanike teostest katkendeid „Estonia" näitleja Hugo Laur ja Feliz Moor. Kawas on weel kuuldemäng ja lõppsõna.

Windsori hertsog sõidab kodumaale.

ETA. K o p e n h a a g e n, 6. detş. (Havas.) Kenti hertsog, kes lendab Oslosse Norra kuninganna Maudi matustele, peatus Kastrupi aerodroomil, kus ta kinnitas „Socialdemocrateni" kaastöölisele, et Windsori hertsog tuleb õige warsti Inglismaale, kuhu ta jääb alaliselt elama.

Itaalias nõutakse „puhastamist".

ETA. R o o m a, 6. detş. (Havas.) „Regima Jascista" nõuab puhastust fashistliku erakonna ridades. Leht kirjutab, et oleks naeruwäärt eitada, et ka fashismi ridades leidub nurisejaid, neid, kes ei ole rahul juhtide kohtlemisega, wõi kes soowiwad, et Berliin-Rooma telg oleks teraşe asemel murduwast ainest. Leht lisab, et f a s h i s m i m ä r g u s õ n a o n „ e l a d a o h t l i k u l t", ja et noorsugu on walmis ohwerdama kõik ega talu nurisejaid.

Jossel Scheinil ühe kuuga 715.000 kr. protestitud veksleid.

Oktoobrikuus protestitud wekslite nimekiri, mis eile ilmus trükist, loetleb ka pankroti teinud Walga metsaärimehe juut Jossel Scheini õiendamata jäänud maksukohustust. Nimekirja järgi on oktoobrikuus Jossel Schein ja poegade metsaäril protesti läinud ühekşa wekslit kogusummas 715.000 kr. wäärtuses. Wekslid on protestitud 3. oktoobril Tallinnas notar R. Riesenkampffi juures. Protestitud wekslite oktoobrikuu nimestik ei anna Jossel Scheini katmata jäänud wõlakohustustest weel täit ülewaadet, kuna tal juuri kohustusi jäi katmata ka wälismaal, ja tema äri poolt wäljaantud wekslite protestimisi jatkus ka nowembris.

Rong jooksis valeteele.

Unustatud pöörang Tartu jaamas.

Tartu jaamas juhtus äpardus rongi nr. 11-ga jaama sisseşõidul. Roopaseadja oli unustanud wastawa pöörangu seadmast ja rong jooksis jaamaesise asemel kaubaaiba teele, kust ta manööwerdades tagasi toodi. Kaubaaida tee oli tühi ja mingit õnnetust ei juhtunud.

Tapa sõnumeid.

Tapa raamatusõprade huwi köidawad peamiselt uuemad algupärandid. Püüdes käesolewa raamatunädala puhul saada põgusat ülewaadet tapalaste kirjanduslikest huwidest ja maitsest kohalike awalike raamatukogude läbikäigu järele, wõib konstateerida, et tapalased loewad kirjandust wõrdlemisi rohkesti, ning mis eriti rõõmustaw — arenenud maitsega. Awalikke raamatukogusid on Tapal terwe rida: suurim ja täielikem neist linna raamatukogu, millele järgnewad soomusr. rügemendi üldraamatukogu, üleajateenijate kogu raamatukogu, juhtide raamatukogu; siis weel raudteelaste ja koolide raamatukogud ning paar era-laenuraamatukogu. Kogusummas 4000 köite ümber, ligi 400-päise lugejaskonnaga.

Linna raamatukogus on praegu 2023 köidet, kusjuures kogu järjekindlalt täiendatakse kõigi ilmuwate paremate algupärandite ja tõlgetega. Möödunud aruande aastal oli kogul alalisi lugejaid 143, kelledele wälja laenati raamatuid 3788 korda. Enamloetawaiks teosteks osutusid A. Mälgu „Õitsew meri" ja M. Raua „Kirwes ja kuu" — 21 korda, millele järgnewad A. Kiwikase „Nimed marmortahwlil" ja Knut Hamsuni „Maa õnnistus" — 19 korda, M. Metsanurga „Ümera jõel", A. Mälgu „Kiwine pesa" ja M. Gorki „Ema" — 18 korda, A. Jakobsoni „Metsalise rada" ja E. Kippeli „Ahnitsejad" — 17 korda. Protsentuaalselt tuleks aga enamloetud raamatuks lugeda M. Metsanurga „Kutsutud ja seatud", mida ilmumise ajast loeti 3 kuu jooksul 16 korda. Ka A. H. Tammsaare „Tõde ja õiguse" köited on järjekindlalt lugejate käes, kuid nende lugemine ei arene nii kiirelt. Üldiselt peab märkima, et wiimasel ajal nõutakse peamiselt uusimaid algupärandeid, kusjuures ka teaduslikke teoseid loetakse õige rohkesti. Wiimasel ajal on kaunis elaw ka kirjanduse ostmine, seda aga arwuliselt wäheste kirjandussõprade poolt.

Tapa elanike arw kaswab. Nowembrikuu jooksul näitas Tapa elanike arw märgatawat tõusu. Kui 1. nowembriks oli linna aadresslauas registreeritud 1792 meeste- ja 1977 naisterahwast, kokku 3769 elanikku, siis 1. detsembril loeti juba 1811 m. ja 2007 n., kokku 3818 elanikku; juurdekasw sellega 49 hinge. Kuu jooksul sündisid 3 poeg- ja 1 tütarlaps, surid 2 naisterahwast. Sisse sõitsid 225 ja wälja 176 elanikku.

Tapal algawad raskejõustiku kursused. Kuna raskesport wiimaseil aastail on Tapal jäänud waeslapse osja, on selle spordiala taaselustamine korduwalt tõstetud päewakorrale, jõudmata siiski kaugemale nõupidamisist ja kawatsusist. Kui mitte arwestada paari-kolme oma-käepeal harjutajat. Nüüd on siiski loota, et Tapa endisele hiilgespordi alale suudetakse jälle hing sisse ajada, kuna ürituse eesotsas on innukaid ja wilunud raskejõustiklasi. Nimelt algab neljapäewal, 8. skp. tuletõrje pritsimaja ruumes raskejõustiku kursus, kus tuntud raskejõustiklase K. Rätsepa ja maadlusinstr. G. P i l l i r o o g'u juhatusel õpetatakse algajaile kui ka edasijõudnuile tõstmist ja maadlemist. Organiseeruda kawatsewad raskejõustiklased tuletõrje ühingu spordiringina.

Kuritegewuse bilanss möödunud kuul. Tapa politseijaoskonnas registreeriti nowembrikuu jooksul: raskeid haawamisi — 2, tulega ettewaatamatult ümberkäimisi — 1, liht- ja taskuwargusi — 18, omawoliga, teoga ja sõnaga haawamisi, kaklusi — 4, petmisi, raiskamisi ja wõõrawara omandamisi — 4, muid kuritegusid — 71, andm. määruste rikkumisi — 11, joobnud olekut — 16, kokku 127 protokolli, milliste kahjusumma 638.60 kr. Wahi alla wõeti kuu jooksul 52 isikut, politsi. korras karistati 1 isik 1 krooniga, läbiotsimisi toimiti 1 kohas, otsitawaid leiti 6 ja üle kuulati 471 isikut.

Raskejõustiklased esinesid hästi.

Viljandist tõime ära tubli viigi. – Tõstmises tehti eriti tüsedat tööd.

Pühapäewal Wiljandis peetud Järwa-Wiljandi raskejõustiku maakonna-wõistlusest pajatas meeskonna esindaja, Järwamaa spordiinstruktor järgmist.

Tagajärjega 6:6 wõib olla täiesti rahul. Et seejuures määrused Wiljandim., kui kergemakaalulisele meeskonnale, andsid wõidu, ei ole põhjust nukrutsemiseks. Eelkõige on aga tähtis, kuidas see tulemus saawutati.

Tõstmine algas küll ootamatult mõru üllatusega, sest wiljandlane Rannas sulgkaalus saawutas 232,5 kg, meie Toomla 230 kg wastu, milline tulemus oli küll mehe isiklikuks rekordiks. Kergekaalus Wiitmaa oli tublisti parem wiljandlasest Parwest, saawutades 240 kg, wiimase 205 kg wastu. Keskkaalus Murikse wõrdse tulemusega 247,5 kg sai esikoha wiljandlasest kergema kaalu tõttu. Poolraskekaalus oli Laanel kõwasti tegemist, et saawutada 292,5 kg ja wõitu Wiljandi Kampuse üle, kes saawutas 287,5 kg. Raskekaalus Oraw tulemusega, 295 kg oli üliwõimas wõitja, kuna Wiljandi Purre saawutas waid 242,5 kg. Seega olime tõstmise wõitnud 4:1.

Maadlus algas meile kurjakuulutawalt. Kärbeskaalus Aawik tundis liigset aukartust Maiste wastu, kaotades seljaga 3. min. Sulgkaalus Roos, Wiljandi rahwusmeeskonna mehe Kuke wastu esines üllatawalt hästi. Püstimaadluses oli ta täiesti wõrdne Kukega, parteris aga õnnestus jõulisel Kukel Roosi seljatada 11.20 min. Kergekaalus Wõhandu loobus Kostile 5 minutit kestnud maadluse järele, seletades hiljem, et Kost maadelnud toorelt, millist teguwiisi Wiljandi kohtunik ei takistanud. Tundub, et Wõhandu loobumine oli siiski pisut ebasportlik.

Kergekeskkaalus Wihmand kukkus oma wõttest Wiira alla selili ajaga 2.14 min. Keskkaalus jõuline wiljandlane Holland tunnistati wõitjaks häältega 3:0 Welleste üle. Poolraskekaalus Mahlstein oli wõimsalt üle Wiljandi kuulsusest Orumetsast, seljatades isegi wiimase, millist momenti aga kohtunik ei märganud. Igatahes kuulsale Orumetsale oli see suureks üllatuseks, milletõttu Wiljandi lehedki on sunnitud tunnistama Mahlsteini wõitu. Raskekaalus Burmeister oli parem Rechlinist ja sai Wiljandi õiglase kohtuniku tõttu wõidu 2:1, millist otsust wiljandlased ei pea õigeks. Maadluse lõpptulemuseks jäi seega 2:5. Kuna Raskejõustikuliit oli saatmata jätnud erapooletu kohtuniku, siis otsustes kippus tekkima lahkhelisid. Muide, meeste meeleolu oli hea ja wastuwõtt wiljandlaste poolt rahuldas.

Teine raamatunädala aktus Paides.

Paide koolide korraldusel toimus teisipäeval sisukas aktus rahvamajas.

Paide koolide korraldusel toimus teisipäewa õhtul, algusega kell 18, Paide rahwamajas raamatunädala aktus, milline oli meelitanud kokku haruldaselt suurel arwul publikut. Seda arwu tõstis omakorda õppiw noorsugu, mistõttu Paide rahwamaja jäi kokkutulnud rahwahulgale kitsaks. Aktusel wiibis ka Haridusministeeriumi koolide peainspektor mag. Joh. Aawik.

Aktus algas ettekandega gümnaasiumi, progümnaasiumi ja kaubanduskeskkooli segakoorilt ja sümfoonia-orkestrilt. Esitati mitu meeldiwat pala. Lauluettekannetega esines ka algkooliõpilaste koor, millised samuti wõeti wastu teenitud kiitusega. Peale aktusekõnet õp. Kaljolt, esitati õpilaste poolt kõne meie kirjanduse arengust ning katkeid A. Kiwika romaanist „Nimed marmortahwlil".

Ettekanded õnnestusid ja aktus, missugune lõppes hümniga, jättis meeldiwa mulje.

Kolmas raamatunädala aktus Paides toimub seltskondlike organisatsioonide korraldusel samuti rahwamajas neljapäewal, algusega kell 18. Nimetatud aktusel esineb kõnega Järwamaal elutsew kirjanik F. Lintrop.

Õpiring Anna maanoorteringi juurde.

Teisipäewal, 6. dets. pidas Anna maanoortering oma järjekordse töökoosoleku, kus referentidena esinesid prl. A. Kalda ja prl. H. Paimets. Samal päewal alustasid ringi juures tegewust aianduse- ja seltskondliku kaswatuse õpiringid.

Türi uudiseid.

Käsitöösturid arutasid päewaküsimust. Türi kesk-, wäike- ja käsitöösturite ühing pidas pühapäewal ühingu ruumes erakorralise peakoosoleku mitmesuguste küsimuste arutamiseks. Käsitöösturite kongressi päewakord tunnistati wastuwõetawaks, Raamatu-nädala ürituste toetamiseks otsustati raamatu-nädala Türi komiteele määrata toetuseks 10 kr. Koosolekul algatatud küsimuste all tõsteti üles käsitöösturitele oma ühiskaubamaja asutamise küsimus, milline mõte leidis pooldamist. Küsimuse põhjalikumaks kaalumiseks otsustati ühiskaupluse asutomine wõtta järgmise peakoosoleku päewakorda. Edasi otsustati ühingu põhikiri muuta, milleks waliti komisjon koosseisus: H. Rosenthal, Ed. Soilts, A. Tepp, E. Adams, J. Kewwai ja G. Aun. [illegible] awaldati soowi, et ühingu liikmed sagedamini koos käiksid. Jõulu ajal tahetakse korraldada omawaheline perekonnaõhtu. Koosolek kestis 3 tundi.

Koolide peainspektor J. Aawik rewideeris koole. Esmaspäewal wiibis Türil koolide peainspektor J. Aawik, kes rewideeris Türi keskkoole ja eragümnaasiumi, samuti ka linna algkooli.

Koolide üritused raamatunädalal. Keskkoolide enesearendajate ring korraldas raamatunädala puhul koolimajas raamatuõhtu, kus õpilaste poolt anti ülewaateid eesti raamatu lewikust ja arengust, esitati palasid eesti kirjandusest jne. Õhtu lõppes seltskondliku osaga. Käesolewa nädala lõpul korraldab enesearendajate ring uudiskirjanduse tutwustamise õhtu, kus esitatakse katkendeid K. Ristikiwi uuest romaanist „Tuli ja raud" ning L. Tigase romaanist „Seitse pastlapaari".

Türi alistus Wiljandile males 7:9. Pühapäewal toimus Wiljandis linnawõistlus males Türi ja Wiljandi wahel. Kohtamine Türi-Wiljandi wahel oli arwult kolmas. Kaks esimest wõistlust on lõppenud Türi wõiduga, kolmas aga, pühapäewal peetu, lõppes Wiljandi wõiduga 7:9. Türi ei suutnud seekord Wiljandi wastu oma wõitmatust säilitada. Esimeses woorus Türi mustade wiguritega mängides kaotas õige rängalt — 1½:6½, teises woorus walgetega mängides wõitis Türi 5½:2½. Türile tõid punkte H. Uttopärt ½, B. Mälksoo 1, E. Pärnat 1, E. Wiilup 2, J. Jaanowits 1½ ja J. Kukk 1 punkt.

Salgapealikute kool alustas tegewust. Noorkotkaste Türi malewkonna salgapealikute kooli esimene kokkutulek toimus laupäewal ja pühapäewal Türi koolimajas. Kool alustas õppetööd malewkonna wanema M. Rõugu awakõnega. Wiimane on ühtlasi ka kooli wanemaks. Kooli pealikuks on K. Aun, abiks W. Kaasik. Õpperühma kotkaks on noorkotkas W. Ern ja abiks noorkotkas A. Kimmel. Kool käib koos kord kuus kuni aprillikuuni. Kooli õppekawas wõetakse läbi esmaabi, side- ja pioneerala ning rühma ja salga juhtimine ja asjaajamine. Osawõtjaid on koolil kõigist malewkonna üksustest kokku 40 poissi.

Viljandimaa rahavaras tabati Järvamaal.

5. detsembril leidis Imawere walla, Tamme küla Sootsa talu perenaine Leena Hirsch, et tema õlgedega täidetud woodi aluskotist on läinud kaduma puust karbike ühes 430 krooni rahaga, mis oli alles 3. detsembril. Ajawahemikul ei käinud kedagi wõõrast talus. Ainsaks Hirschi külastajaks oli tema wend Johannes Hirsch, kes elab alaliselt Koigi wallas. Ka wiibis Johannes Hirsch pühapäewal, 4. detsembril, õe korteris ajal, millal wiimane oli kirikus.

Et Johannes Hirsch on warem tegelnud wargustega ja selle eest karistatudki, siis langes õe kahtlus oma raha warguses wennale, ja ta tuli Järwamaale wenda otsima. Siin selgus, et Johannes Hirsch pummaldab Tamsi külas asuwas Kiwiloo kaupluses. Leena Hirsch pöördus Paide kriminaalpolitsei poole abi saamiseks, kellele tegi ka esialgse awalduse rahawargusest.

Kohalesõitnud ametnikud leidsid Johannes Hirschi pummeldamas suurema seltskonnaga kaupmees Kiwiloo eluruumides, millised ühenduses kauplusega. Hirsch eraldati teistest. Juurdlusel selgus, et weel 1. detsembril ei olnud Hirschil sentigi raha, kuna juba 4. detsembri õhtul maksis oma mitte wäikest wõlgasid Kiwiloole ja wahetas mitu 10-kroonist raha Koigi pidul limonaadi ostes.

Johannes Hirsch wahistati ja anti üle Paide kriminaalpolitseilt kriminaalassistendile Põltsamaal, kelle tööpiirkonnas toimus wargus.

Väikese saagi eest kõrge karistus.

5. detsembril oli Rakwere ringkonnakohtus Paides wastust andmas kahes warguse asjas ilma kindla elukohata Nikolai Siirak, 43 a. wana, kes sai karistuseks poolteist ja kolm aastat wangimajja.

Teatawasti tabas ööl wastu 24. juulit k. a. Wäinjärwe wallas Ellawere külas elutsew Paul Kiwiberg oma aidast wargapoisi Nikolai Siiraki, kelle paturegistri selgitamisel ilmnes, et ta oli sooritanud wargusretki ka naabruses asuwatesse Kokamäe ja Wähi taludesse, kust näpanud jahu, leiba, liha, heeringaid ja mõned tühjad kotid. Kahju oli Siirak tekitanud Kokamäe talus Karl Koskile 5 kr. 40 senti ja Wähi talus Johannes Wilkile 6 kr. 25 senti.

Et Siirak warem korduwalt warguste eest karistatud, siis sattus ta ringkonnakohtu alla. Kohtus selgus Siiraki süü täiel määral ja ta sai karistuseks kolm aastat wangimajja ühes õiguste kaotusega, kuna teises asjas ainult poolteist aastat wangimajja.

„Piksekaitse-spets sai karistada.

6. detsembril oli Rakwerest pärit August Johannese poeg T r e i s m a n n, sünd. 4. mail 1911. a., Rakwere ringkonnakohtu istungil Paides wastust andmas kolmes pettuseloos, millistes tunnistas end süüdi, ja sai karistuseks igas asjas kaks aastat wangimaja õiguste kaotamisega.

Läinud suwel liikus Treismann Järwa-Jaani ja Koeru ümbruses ringi, nimetades end August Kanguriks, Järwa maawalitsuse ametnikuks ja wahel ka Paide tööstuskooli mehaanikuks, kes saadetud wälja taludesse piksekaitseseadeldiste korraldamiseks ja tellimiste wastuwõtmiseks. Ta leidis mõne kergeuskliku, kes tellisidki Kangur-Treismanni käest piksekaitse tarbeid, käsiraha makstes.

Treismannil õnnestus saada Wõhmuta walla elanikult Anna Kaurilt, kellele esitas end maawalitsuse ametniku Kangurina, käsirahana 20 kr., Kapu walla elanikult Johannes Haljaselt 5 kr. ja Kuksema walla elanikult Lowiise Mändlalt 40 kr. Wiimasele esitas pettur end Paide tööstuskooli mehaanikuna.

Treismann on warem korduwalt kelmuste eest karistatud ja enne Järwamaale siirdumist analoogilisi petmisi toiminud ka Wirumaal. Kohtus ta oma süüdi ei salga ja seletab, et ei olnud mõteki kellelegi midagi seada üles, kõik sündinud petmise sihiga. Kohtusse toodi Treismann wanglast.

Koolide peainspektor Paides.

Teisipäewal ja kolmapäewal wiibis Paides koolide peainspektor mag. Joh. Aawik, kes tutwunes õppetööga Paide koolides ja kontrollis õpilaste teadmisi. Nagu kuuleme, on muljed olnud rahuldawad.

Surma läbi lahkunud meistrit ja kaastöölist

Jaan Kõljalg'i

mälestavad

Türi Paberi- ja Puupapi vabriku a-s., vabriku valitsus ja ametnikud.

Särewere Kodumajanduskooli

õpilastööde näitus

koolíruumes 9. dets. s. a. kella 9—20
10. dets. s. a. kella 9—14

Särewere Kodumajanduskool.

Ekſiarwamiste ärahoidmiseks teatan, et minu

juukselõikuseäri

asub endises asukohas Türi Tarwitajateühingu wastas.

Austusega A. Kanger, Türil.

Järva Maahaigla ambulants

on avatud 7 detsembrist 1938. a. äripäeviti

kella 11–1 e. l.

Haigla juhataja.

Ostan wäiksema

talu

Pakk. kirjeld. ja hinnaga Kose pk. 50.

Laat Rakkes

10. detsembril s. a.

Tütarlaps, kes Sa oled üksi, kui Sind huwitab talu, mugaw ja ühine kodu minuga, siis

kirjuta mulle

Olen 26-a. sümpaatne poisslaps. Oman talu ja ameti, kuid pole leidnud weel teda — keda igatseb mu armastaw rind. Wanus 16—22 a. Foto ja lühike elulookirjeldus soowitaw. Wastan igale kirjale. Aadr.: Koeru pk. „Arkaadi".

Lugege, tellige, levitage **Järva Teataja't**

Vajatakse tütarlast

pikemaks ajaks Paide lähedale wäikesesse tallu 5-aastase tütarlapse järelewaatajaks. Muu tööoskus ei ole nõutaw. Wanus 14—18 a. Kirjad slt. kuni 10. dets. „Tütarlaps".

A.-s. „Ühiselu" trükk, Tallinnas.